

Riitta Härkönen ja Minna Nevalainen

OPISKELIJOIDEN OSALLISUUS AMMATILISESSA ERITYISOPPILAITOKSESSA

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Hyvinvoinnin edistämisen koulutus (ylempi AMK)

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (ylempi AMK)
Tekijä/Tekijät	Riitta Härkönen ja Minna Nevalainen
Työn nimi	Opiskelijoiden osallisuus ammatillisessa erityisoppilaitoksessa
Toimeksiantaja	Ammattiopisto Spesia
Vuosi	2024
Sivut	52 sivua, liitteitä 10 sivua
Työn ohjaaja(t)	Päivi Petrelius, Eila Jäntti

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö oli tutkimuksellinen kehittämistyö. Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää ammatillisen erityisoppilaitos Spesian Kotkan, Pieksämäen, Mikkelin ja Jyväskylän toimipaikkojen TUVA-opiskelijoiden osallisuuden kokemus sekä selvittää mitkä asiat estävät ja mitkä edistävät opiskelijan osallisuutta. Kehittämistavoitteena oli parantaa opiskelijoiden osallisuutta omassa koulutusprosessissaan. Tutkimuksesta syntyi kehittämis ehdotuksia tukemaan opiskelijoiden osallisuutta heidän koulutusprosessissaan. Näiden kehittämis ehdotusten pohjalta ammattiopisto Spesia voi kehittää toimintaansa opiskelijoiden osallisuuden parantamiseksi.

Tutkimusotteena opinnäytetyössä oli tutkimuksellinen kehittämistyö. Aineiston keruumenetelmänä toimivat Webropolin kyselyhaastattelu sekä syventävä teemahaastattelu. Lähteenä opinnäytetyössä käytettiin erilaisia laadun- ja osallisuuden mittareita, lakeja, aiempia tutkimuksia sekä ammattiopisto Spesian materiaaleja ja muita ammatillaislähteitä.

TUVA-opiskelijat kokivat pääosin osallisuutensa todella hyvänä ja kokivat päässeensä vaikuttamaan omiin opintoihinsa haluamallaan tavalla. Osallisuutta estäviksi tekijöiksi tulivat huoltajien vahvat mielipiteet palavereissa, huono ryhmähenki, hälinä ja kännykkämelu luokkatilassa, opettajan ajanpuute ryhmäkoon vuoksi sekä opiskelijoiden tiedon ja taitojen puute.

Tutkimuksemme tärkeimpiä osallisuutta vahvistavia tekijöitä olivat kuunteleminen ja arvostus, tuki mielipiteen esittämiseen, erilaiset vaikutusmahdollisuudet, tiedon saanti, auttaminen ja hyvä ryhmähenki. Avainasemassa näiden toteuttamiseen ovat luokan opettajat ja ohjaajat omalla läsnäolollaan ja osallisuutta tukevalla toiminnallaan arjessa.

Spesialla on mahdollisuus hyödyntää opinnäytetyössä käytettyä kyselyä opiskelijoiden osallisuuden kokemuksen mittaamiseen tulevaisuudessakin.

Asiasanat: osallisuus, opiskelu, vaikuttaminen, kehittämistyö

Degree title	Master of Social Services
Author (authors)	Riitta Härkönen and Minna Nevalainen
Thesis title	Participation of students in a vocational special education institution
Commissioned by	Vocational College Spesia
Time	2024
Pages	52 pages, 10 pages of appendices
Supervisor	Päivi Petrelius, Eila Jänntti

ABSTRACT

This study was a research development study. The purpose was to investigate into the participation experience of TUVA students at the special vocational school Spesia in Kotka, Pieksämäki, Mikkeli and Jyväskylä, as well as define the factors that prevent and promote student participation. The development goal was to improve students' involvement in their own educational process. The research resulted in development proposals to support students' participation in their educational process. Based on these development proposals, vocational college Spesia can develop its operations to improve student participation.

The research sample in the thesis was a research development work. The Webropol survey interview and an in-depth theme interview served as the data collection method. The thesis used various quality and inclusion metrics, laws, previous studies as well as materials from the vocational college Spesia and other professional sources as sources.

According to the data, TUVA students mostly felt their participation was very good and they were able to influence their own studies in the way they wanted. Factors that prevent participation included the strong opinions of caretakers in meetings, poor group spirit, commotion and cell phone noise in the classroom, the teacher's lack of time due to the group size, and the students' lack of knowledge and skills.

In our study, the most important factors that strengthen participation were listening and appreciation, support for presentation, any influence, helping with information and good team spirit. The key to implementing these are the class teachers and supervisors with their own presence and activities that support inclusion in everyday life.

Spesia has the option to repeat the survey used in the thesis to measure the students' participation experience again in future.

Keywords: participation, studying, influencing, development work

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TARKOITUS JA TAVOITE	8
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	9
3.1	Osallisuus	9
3.2	Ryhmän vaikutus osallisuuteen	10
3.3	Osallisuuden indikaattorit ja mallit.....	12
3.4	Osallisuuteen liittyvä lainsäädäntö.....	15
3.5	Oppijoiden osallisuus ammatillisessa koulutuksessa.....	16
3.6	Erytisen tuen tarpeen opiskelijoiden osallisuus toisen asteen koulutuksessa	17
4	OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT.....	19
4.1	Aineiston kerääminen kyselytutkimuksella.....	20
4.2	Aineiston kerääminen haastattelulla	21
4.3	Kyselylomakkeen aineiston analysointi.....	23
4.4	Teemahaastattelun sisältöanalyysi.....	24
4.5	Luotettavuus	25
4.6	Eettisyys	26
5	TULOKSET.....	27
5.1	Kyselytutkimuksen tulokset.....	27
5.2	Kyselytutkimuksen tulosten analysointi.....	33
5.3	Teemahaastattelun tulokset.....	36
5.4	Teemahaastattelun luokittelu	39
6	TULOSTEN TARKASTELU	41
7	POHDINTAA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	45
	LÄHTEET.....	50

KUVA- JA TAULUKKOLUETTELO

LIITTEET

Liite 1. Opiskelijoiden ja huoltajien saatekirje

Liite 2. Opettajien saatekirje

Liite 3. Kyselylomake

Liite 4. Teemahaastattelun runko

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aihe on TUVA-opiskelijoiden, eli tutkintoon valmentavan koulutuksen opiskelijoiden osallisuus ammatillisessa erityisoppilaitos Spesiassa. Ammattiopisto Spesia tarjoaa ammatillista ja valmentavaa koulutusta nuorille ja aikuisille, jotka tarvitsevat yksilöllistä tukea opintoihinsa. Opiskelijoiden osallisuus kuuluu osana Spesian strategiaa ja toimintasuunnitelmaa. Toimintasuunnitelmassa muun muassa luvataan opiskelijalle, että *”Pääset osallistumaan oppilaitoksen päätöksiin ja tapahtumiin sekä nauttimaan elämänhallintaasi tukevista palveluista unohtamatta uusia kokemuksia, opit turvallisessa ja mutkattomassa ilmapiirissä osana Spesia-yhteisöä sekä saat eväät tulevaisuuteesi ja vahvan tuen työelämään siirtymiseen.* (Spesia s.a.) Teimme tutkimuksellista kehittämistyötä siitä, minkälaisena opiskelijat kokevat oman osallisuutensa ja miten osallisuutta voisi vahvistaa. Opinnäytetyön työelämän ohjaajan kanssa käydyissä keskusteluissa aihe rajautui koskemaan TUVA-opiskelijoita.

Tarkastelimme osallisuutta Spesiassa eri teemojen kautta. Päädyimme näiden teemojen rajaukseen yhdessä työn ohjaajamme kanssa. Tutkimme, miten osallisuus toteutuu HOKSissa, opinnoissa, työelämäjaksoilla, jatkosuunnitelmassa ja opiskelijatoiminnassa sekä miten ryhmä ja henkilöstö vaikuttavat osallisuuteen. Nämä teemat ovat keskeisiä tekijöitä opiskelijan opinnoissa, ja näissä kohdissa erityisesti tulee mahdollistaa opiskelijan osallisuus. Tämän tutkimuksen ulkopuolelle jäi muun muassa opiskelijan osallisuus yhteiskunnassa, joka on myös yhtenä tavoitteena opinnoissa. Rajasimme tämän tutkimuksemme ulkopuolelle, koska halusimme keskittyä opiskelijan kokemukseen osallisuudesta hänen omassa opintoprosessissaan.

TUVA, eli tutkintoon valmentavan koulutuksen, tavoitteena on saavuttaa opiskeluvalmiudet, joiden avulla opiskelija voi hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen. Koulutuksen laajuus on 38 viikkoa ja suoritus aika on yksi vuosi. Opiskelija voi osallistua koulutukseen myös lyhyemmän aikaa omien tavoitteidensa mukaisesti. Koulutus sisältää kaikille yhteisen koulutuksen osan Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot sekä vähintään kaksi opiskelijan valitsemaa valinnaista koulutuksen osaa. Näitä valinnaisia koulutuksen osia

ovat muun muassa Työelämätaidot ja työelämässä tapahtuva oppiminen, Perustaitojen vahvistaminen sekä Arjen taidot ja yhteiskunnallinen osallisuus. (Opetushallitus s.a.)

Ammattiopisto Spesian TUVA-koulutuksen toteutussuunnitelmassa tarkennetaan, että koulutuksen tavoitteena on opiskelijan opiskeluvalmiuksien vahvistaminen, ammatinvalinnan selkiyttäminen ja valmiuksien hankkiminen jatko-opintoihin. Koulutuksen aikana tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa ja rakentaa erilaisia vaihtoehtoja toisen asteen opintoihin sekä työelämään. Opintojen aikana opiskelijalla on oikeus saada ohjausta opintoihinsa opinto-ohjaajan lisäksi kaikilta opetus- ja ohjaushenkilöstöön kuuluvilta. Ohjaus muun muassa tukee opiskelijan oppimista ja hyvinvointia sekä tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä koko koulutuksen ajan. (Toteutussuunnitelma 2022.)

Opiskelijoille laaditaan HOKS, eli henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma heti opintojen alussa. HOKSia seurataan ja täydennetään opintojen edetessä. Suunnitelma perustuu opiskelijan omiin yksilöllisiin tavoitteisiin ja valintoihin. HOKSia laadittaessa otetaan huomioon opiskelijan omat tavoitteet, urasuunnitelmat, aikaisempi osaaminen, edellytykset opinnoille sekä elämäntilanne. HOKSiin kirjataan muun muassa koulutukseen ja työllistymiseen liittyvät tavoitteet, ohjaus- ja tukitoimet, joita opiskelija tarvitsee opiskelussaan sekä opiskelijan oppimisen tavoitteet. (OKM s.a.)

TUVA-opintojen aikana opiskelijalla on mahdollisuus osallistua opiskelijatoimintaan opiskelijakunta- sekä tutor-toiminnan kautta. Opiskelijatoiminnan tavoitteena on muun muassa oppilaitoksen yhteisöllisyyden ja viihtyvyyden lisääminen, opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien kehittäminen sekä opiskelijoiden osallisuuden tukeminen. (Opiskelijakunta ja tutorit s.a.)

TUVA opinnoissa opiskelijan osallisuuden huomioiminen ja vahvistaminen on tärkeää monessa eri vaiheessa. Opintojen aikana on tärkeää yksilöllisesti ohjata opiskelijaa tunnistamaan omat mielenkiinnon kohteensa ja vahvuutensa.

Opiskelijan jatkoa suunniteltaessa opiskelijan oma osallisuus päätöksenteoon on todella tärkeää. Opiskelijan tulee kokea olevansa itse aktiivinen toimija ja vaikuttaja omaan elämäänsä liittyvässä päätöksenteossa. Tämän vuoksi rajasimme aiheemme koskemaan TUVA-opiskelijoita. Päädyimme yhdessä työelämäohjaajamme kanssa tekemään tutkimusta Kotkan, Pieksämäen, Mikkelin ja Jyväskylän toimipaikkojen TUVA-ryhmissä. Näiden paikkakuntien välillä pystyimme tekemään vertailua myös siitä, onko osallisuuden kokemus erilainen päätoimipaikassa, kuten Pieksämäki ja Jyväskylä, kuin pienemmällä sivutoimipaikoilla, kuten Kotka ja Mikkeli.

Näillä toimipaikoilla on TUVA-ryhmiä yhteensä yhdeksän. TUVA-ryhmän opiskelijamäärä on pääsääntöisesti 12 opiskelijaa, joten tutkimuksemme osallistujamäärä oli 108 opiskelijaa.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TARKOITUS JA TAVOITE

Kehittämistehtävän tarkoituksena oli selvittää opiskelijoiden osallisuuden kokemusta sekä selvittää mitkä asiat estävät ja mitkä edistävät opiskelijan osallisuutta. Tämän pohjalta syntyi kehittämissuhteita tukemaan opiskelijoiden osallisuutta heidän koulutusprosessissaan. Näiden kehittämissuhteiden pohjalta Ammattiopisto Spesia pääsee kehittämään toimintaansa. Kehittämissuhteiden ympäristö oli TUVA koulutus.

Kehittämistavoitteena oli parantaa opiskelijoiden osallisuutta omassa koulutusprosessissaan. Tämän tutkimuksen avulla kerätyn tiedon pohjalta oli mahdollista tarjota opinnäytetyön tilaajalle kehittämissuhteita opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseen. Kehittämistehtävänä oli selvittää, mitkä asiat estävät ja mitkä edistävät osallisuutta opintojen aikana ja siirtymävaiheessa. Selvityksessä oli, miten TUVA-opiskelijoiden osallisuus toteutuu HOKSIn, eli henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinnassa ja toteuttamisessa, miten opiskelijakuntatoiminnalla voidaan vaikuttaa osallisuuteen, miten opiskelijat pääsevät vaikuttamaan työelämäjaksoihin liittyviin valintoihin, miten osallisuuteen vaikuttaa pienen ja ison toimipaikan erot sekä miten opiskelijan osallisuuden kokemus näyttäytyy jatkosuunnitelmia tehdessä.

Kyselyn kehittämiskysymykset olivat: Millainen on opiskelijoiden osallisuuskokemus oman opiskeluprosessinsa eri vaiheissa TUVA-opiskelijoilla? Mitkä asiat estävät opiskelijan osallisuutta? Mitkä asiat edistävät opiskelijan osallisuutta?

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Osallisuus

Yhteisyys ja kuuluminen erilaisiin yhteisöihin ovat toimintaresursseja, jotka tukevat ihmisen hyvinvointia. Jos ihminen ei itse pysty vaikuttamaan omaan toimintaansa, elämäänsä ja kohtaloonsa, hän vieraantuu yhteiskunnasta ja sosiaalisista suhteista. Osallisuus puolestaan liittyy yhteisöön ja yhteiskuntaan kuulumisen tunteeseen, esimerkiksi työn, harrastusten tai vaikuttamisen kautta. Se merkitsee vaikuttamista asioiden kulkuun ja vastuun ottamista seurauksista. Osallisuus voidaan nähdä syrjäytymisen vastakohtana. Osallistumalla ja vaikuttamalla ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään ja yhteiskunnassa. Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat sosiaalisesti kestävä kehityksen määritelmässä ydintekijöitä. Osallistuminen on aktiivista toimintaa, johon liittyy omakohtainen kiinnostus ja sitoutuminen ja halu vaikuttaa päätöksiin sekä vastuunotto. (Särkelä 2011, 154–155.)

Osallisuus on viime vuosina ollut nuorisopolitiikan keskeisempiä käsitteitä. Noin kahden vuosikymmenen aikana osallisuuden käsite on tullut jäsentämään niin nuorisotyön, perusopetuksen, toisen asteen oppilaitosten, oppilashuollon, lastensuojelun ja kuntavaikuttamisen kysymyksiä. Käsitteet ovat politiikan työkaluja, niiden avulla luodaan, uudelleen muotoillaan ja kyseenalaistetaan. Kun osallisuutta koskeva hallinto ja käytännöt laajenevat, myös käsitteen käyttöala laajenee ja siitä tulee osa arkea ja tavallisuutta. Osallisuudesta on tullut osa lapsia ja nuoria koskevaa arkipuhetta. (Kiilakoski 2021, 31–34.)

Kiilakosken (2021, 38) mukaan osallisuudesta on tullut käsite, jota kukaan ei kritisoi. Se on muovautumassa, ellei ole jo muovautunut doksaksi, eli itsestään selväksi uskomukseksi, joka ohjaa ihmisten toimintaa. Osallisuutta ollaan tietoisesti muovaamassa doksaksi, joksikin joka ilman muuta täytyy ottaa huomioon. Osallisuus on laaja ja moniulotteinen käsite, jota tarkastelemalla voidaan tutkia mitä osallisuuteen ja sen kokemukseen kuuluu.

Osallisuus on lasten ja nuorten perusoikeus. Sillä tarkoitetaan heidän mahdollisuuttaan vaikuttaa ympäröivään maailmaan ja omaan elämäänsä. Osallisuuden kysymykset nousevat esiin eri tavoin lasten ja nuorten erilaisissa arjen ympäristöissä. Koulun arki ei aina tue osallisuutta. Taustalla voi olla esimerkiksi suuret luokkakoot. Osallisuuteen liittyy myös valikoituvuus, esimerkiksi lapsiparlamentit koostuvat mukaan päässeistä valikoituneesta ryhmästä. Kaikkien koulun oppilaiden kuulluksi tulemisen tavoite ei täyty, jos lapsiparlamentin rakenne on suljettu. Nuorisotutkimuksessa on havaittu, että nuorten toiveet jäävät näkymättömiksi esimerkiksi yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja myös tutkimuksessa. Siihen kenen ääni kuuluu ja ketä kuunnellaan, vaikuttaa muun muassa ikä, etnisyys, sukupuoli ja terveydentila. Todennäköisimmän äänensä saa kuuluviin osallistuva, hyvin pärjäävä ja sosiaalinen nuori, eikä heidän äänensä edusta välttämättä kaikkia nuoria. Tutkijoiden mukaan tähän olisikin syytä kiinnittää huomiota. Nuoret tarvitsevat osallisuuden ja arvostuksen kokemuksia, heidät tulee nähdä aidosti osallisina, ei vain yhteiskunnassa toimenpiteiden kohteina. (Kallinen & Pirskanen 2022, 25, 27–28.)

3.2 Ryhmän vaikutus osallisuuteen

Käsitykseen ryhmään kuulumisesta kuuluu usein myönteisiä odotuksia, kuten työn onnistuminen, synergia ja yhteenkuuluvuus. Oppilaitosten opiskeluryhmät ovat yksilölle merkityksellisiä, koska oppimisen prosessit ovat sidoksissa ryhmään. Oppijoiden kokemuksissa ryhmän sisäinen dynamiikka onkin varsin merkittävä. Ryhmä vaikuttaa voimakkaasti oppimisen laatuun. Sosiologi Richard Sennetin tutkimusten mukaan ryhmän pysyvyys ja yhdessä vietetyn ajan määrä vaikuttavat ryhmän toimintaan myönteisesti. Ryhmän toiminnan tehokkuuden haasteena on kuitenkin ihmisten erilaisuus. Kaikki eivät reagoi samalla tavalla, kaikkia ei voi motivoida samalla tavalla, ihmisten kokemusmaailmat ja arvot eroavat toisistaan sekä osaamistasot vaihtelevat. Ryhmän ohjaaja on itsekin mukana ryhmän toiminnassa, eikä hän voi asettua pelkätään objektiiviseksi tarkkailijaksi. Ryhmän tapahtumat herättävät myös ryhmän ohjaajassa reaktioita ja tunteita. (Nikkola & Elmgren 2017, 126–128.)

Aloittavassa ryhmässä yksilöllä on ryhmään kohdistuvia sosiaalisia, ristiriitaisiakin toiveita ja tarpeita. Toisaalta yksilö haluaa kuulua ryhmään, mutta pelkää kuitenkin täydellistä sulautumista ja identiteetin menetystä. Jokaisella ryhmään uutena tulevalla on tarve tuntea itsensä hyväksytyksi. Ryhmä voi parhaimmillaan toimia tehokkaana kannustimena ja ihmisten motivoitikeinona sekä ryhmä toimintatapana voi sitouttaa jäseniä ponnistelemaan yhdessä päämäärän eteen. Toisaalta ryhmän paine voi ajaa jäsenensä uupumuksen partaalle. Ahkeraa ja motivoitunutta ryhmää voi helposti erehtyä pitämään ideaalina, mutta juuri heillä on riski ajautua uupumukseen. (Nikkola & Elmgren 2017, 130–133.)

Ryhmää ohjattaessa pitäisi aina ottaa huomioon mahdollisuus käyttää valtaa ihmisiin ryhmän kautta. Jos ryhmässä työskentelyä vastustetaan, voi siihen liittyä perusteltua itsesuojelua tai halua säilyttää oman työskentelytavat. Ryhmän ohjaamisen voi ymmärtää prosessina, jossa ryhmään liittyvää vallankäyttöä, hallintaa ja ennustamattomuutta pyritään havaitsemaan ja tutkimaan ja sitä kautta ymmärtämään ryhmässä vaikuttavia tekijöitä. Tärkeää on löytää uusia merkityksiä tutuista ilmiöistä. Esimerkiksi hankalasti käyttäytyvä ryhmä ei tahallaan vaikeuta työntekoa, vaan sen jäsenet pyrkivät esimerkiksi suojaamaan identiteettiään haastavassa tilanteessa. Ryhmän ohjaamiseen liittyy aina myös vaikeaa tasapainottelua sen kanssa mitä voi vaatia ohjattavilta, mikä on mielekästä ja mikä taas on vahingollista ja mistä voi kieltäytyä. (Nikkola & Elmgren 2017, 133–134.)

Ryhmän ohjaamiseen olisi hyvä tuoda mukaan ymmärrystä ja myös keskustelua ryhmästä itsestään, mikä toimii ja mikä tuntuu vaikealta. Ryhmän kehittäminen sisäisen itsereflektion kautta tarkoittaa tasapainottelua kriittisyyden ja kannustavan ilmapiirin säilyttämisen välillä. Ryhmän ohjaajan tulee keskittyä ryhmän kuuntelemiseen ja tarkkailemiseen enemmän kuin ennalta tietämiseen ja toiminnan tarkkaan etukäteissuunnitteluun. Ohjaaja ei ole ryhmätilanteen johtaja ja valmiiden vastausten antaja, vaan antaa tilaa ryhmän omalle reflektiokyvylle. Tärkeää on nähdä yksilölliset reaktiot pyrkimyksenä turvaan. Jos ohjaamisen keinot aiheuttavat turvattomuutta, ne heikentävät kykyä toimia järkevästi ja jos tähän alentuneeseen toimintakykyyn reagoidaan stressiä lisäävin keinoin, kuten rangaistuksin, on kehä valmis. (Nikkola & Elmgren 2017, 134–135.)

Ryhmän muodostumiseen tarvitaan aikaa ja tilaa. Ryhmässä vaaditaan rohkeutta ja luottamusta ihmetellä yhdessä uutta asiaa. Ryhmä on aina elementtinä yllätyksellinen, ja parhaiten siihen voi valmistautua ymmärtämällä sen, että ryhmää ei voi eikä tarvitse täydellisesti hallita. Konkreettiset tavat, joilla ryhmän alkuvaiheessa luodaan edellytyksiä tutustumiselle, kuten erilaiset leikit ja pelit, voivat rentouttaa osaa ryhmästä, mutta toisille ne ovat hankalia, vastenmielisiä ja voivat jopa vieraannuttaa ryhmästä. Leikillisuus on ohjaajan tapa hallita ryhmän aloittamiseen liittyviä hankalia tunteita. Se voi toimia joskus, mutta se voi kääntyä myös yritykseksi kieltää epämiellyttävä, mutta normaali tunne, joka uuden aloittamiseen uusien ihmisten kanssa liittyy. Joskus kannattaa myös kokeilla, mitä tällaisen tunteen kohtaamisesta syntyy, vaikka se olisi-kin leikin organisoimista arvaamattomampaa etenkin ohjaajalle. Tulee myös miettiä, milloin tarvitaan ohjaajajohtoisuutta ja milloin ryhmien voi antaa muodostua itsenäisemmin. Mahdollisuuksia on paljon, ja ihmisten toimintatavat ovat erilaisia. Arvaamattomuuden ottaminen mukaan voi tarkoittaa sitä, että annetaan tilaa erilaisten ihmisten erilaisille reaktioille. (Nikkola & Elmgren 2017, 135–136.)

3.3 Osallisuuden indikaattorit ja mallit

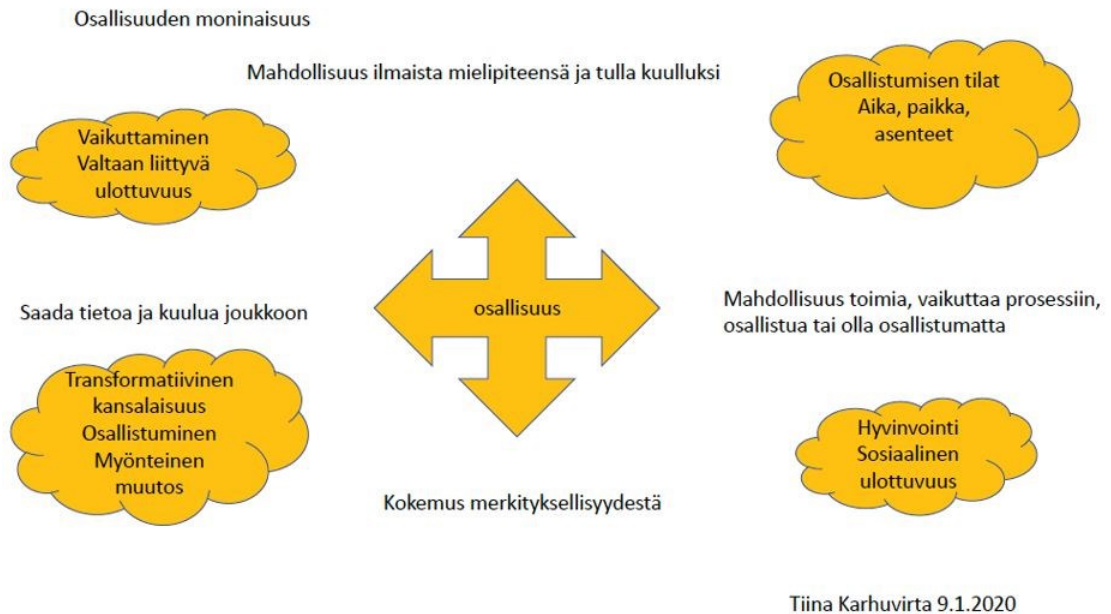
Hyödynsimme tutkimuksessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen osallisuus indikaattoria, joka mittaa osallisuuden kokemusta. Indikaattori on tieteellisesti validoitu ja kansainvälinen. Sitä on käytetty muun muassa kouluterveys-kyse-lyssä yläkouluikäisille ja heitä vanhemmille nuorille. Osallisuusindikaattorissa mitataan muun muassa päivittäisten toimien merkityksellisyyttä, yhteisöön kuulumista, positiivisen palautteen saamista ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. (THL s.a.) Ikätasoinen osallisuusmittari kartoittaa nuorten toiminnassa syntyvää osallisuuden kokemusta ikätason mukaisesti. Osaamiskeskus Kentaurin kehittämässä mittarissa on valittavissa kaksi ikäjakaumaa: 7–13-vuotiaat sekä meidän tarkoituksiimme sopiva 14–28-vuotiaat. Hyödynsimme mittarin väit-teitä tutkimuksessamme. (Osaamiskeskus Kentauri 2022.)

Marion Clark ym. (2008) on muodostanut osallisuuden mallin. Taso yksi kuvaa ei osallistumista, jossa toiminta on suunniteltu ja toteutettu ilman toiminnan käyttäjien osallisuutta. Taso kaksi on rajoitettu osallistuminen, jossa käyttäjille

annetaan rajoitetusti tietoa ja heitä konsultoidaan satunnaisesti muutostarpeiden yhteydessä. Tasolla kaksi käyttäjät voivat kuitenkin osallistua oman palvelusuunnitelmansa laatimiseen. Taso kolme kuvaa osallistumisen kasvamista, jolloin käyttäjiä kuullaan säännöllisesti toimintaa koskevissa asioissa. Kolmostasolla käyttäjät osallistuvat palvelusuunnitelmansa laatimiseen sekä sen seurantaan. Taso neljä kuvaa yhteistoimintaa, jossa käyttäjät osallistuvat säännöllisesti toimintatapoja koskevaan keskusteluun, toiminnan kehittämiseen ja päätöksen tekoon. Käyttäjille maksetaan heidän ajastaan ja tuetaan yhteistoimintaa sekä tarjotaan koulutusta. Viimeisellä tasolla on kumppanuus, jossa käyttäjät ja henkilökunta työskentelevät yhdessä kaikissa prosessin osa-alueissa ja henkilökunnalla on mahdollisuus palkata käyttäjiä toimintaan. (Clark ym. 2008.)

Clarkin ym. (2008) osallisuuden viisi tasoa on tehty alun perin palveluiden kehittämisen tarpeisiin, mutta sitä voidaan hyödyntää myös soveltaen koulumaailman osallisuuden tasojen tutkailuun. Voidaan ajatella, että opiskelijat ovat käyttäjiä ja toiminta opiskelutoimintaa sekä siihen liittyviä toimintoja kuten opiskelijakunta.

Tiina Karhuvirta on kuvannut lasten ja nuorten osallisuuden moninaisuutta ja ottelemalla osallisuutta neljään näkökulmaan Anu Gretschelin idean pohjalta (kuva 1). Näitä näkökulmia ovat mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja tulla kuulluksi, mahdollisuus toimia, vaikuttaa prosessiin, osallistua tai jättää osallistumatta, merkityksellisyyden kokemus sekä saada tietoa ja kuulua joukkoon. (Avoin hallinto s.a.) Näitä näkökulmia voidaan hyödyntää tarkastellessa opiskelijoiden osallisuuden kokemusta.

Kuva 1. Osallisuuden moninaisuus (Avoin hallinto s.a.)

Nuorten osallisuuden laatukselliset kriteerit sisältävät 12 askelmerkkiä osallisuuteen. Ne on jaoteltu neljään kokonaisuuteen. Kokonaisuudet ovat nuoren kokemus osallisuudesta, nuoret yhteisön voimavarana, nuorten mahdollisuudet vaikuttaa ja nuorten osallisuuden edellytysten luominen kuntatasolla. Me keskitymme tarkastelemaan kolmea ensimmäistä kokonaisuutta. Nuoren kokemus osallisuudesta sisältää vuorovaikutuksen, jossa nuoren kohtaaminen on kuuntelevaa ja ikä- ja kehitystasoisuuden, jossa on osallisuudessa otettu sopivasti huomioon nuoren ikä- ja kehitystaso. (Osallisuuden osaamiskeskus s.a.a.)

Toisessa kokonaisuudessa viitataan vapaaehtoisuuteen, jolloin osallistuminen on vapaaehtoista ja nuorten mielipiteen ilmaisua tuetaan. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös tarkoituksenmukaisuus, joka tarkoittaa sitä, että nuorten osallistamisella on selvä tarkoitus ja kytkeä päätöksentekoprosessiin. Kolmas kokonaisuus sisältää osallisuuden tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden sekä merkityksellisyyden, jolloin nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja palveluihin, jotka ovat heille merkityksellisiä. Tähän kuuluu myös monipuoliset tavat vaikuttaa. (Osallisuuden osaamiskeskus s.a.b.)

Teoreettinen viitekehys tähän tutkimukseen oli tarkastella osallisuutta opiskelijoiden vaikuttamisen kautta. Miten opiskelijat kokevat pääsevänsä vaikutta-

maan omaan opiskeluprosessiinsa, ja minkälaisiksi he kokevat omat vaikuttamismahdollisuutensa? Mitkä tekijät nousevat esiin osallisuutta estävinä ja mitkä osallisuutta edistävinä? Pohdimme näitä asioita teoreettisen pohjan avulla kuten osallisuuden laatukriteerit, osallisuuden tasot ja mallit sekä indikaattorit.

3.4 Osallisuuteen liittyvä lainsäädäntö

Keskeinen juridinen peruste osallisuutta koskevalle lainsäädännölle on YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Se korostaa muiden periaatteiden joukossa oikeutta osallistumiseen. (Kiilakoski 2021, 40.) YK:n lapsen oikeuksien sopimusta on sitoutunut noudattamaan 196 maata. Sopimuksen mukaan jokaisella alle 18-vuotiaalla lapsella on oikeudet muun muassa tasa-arvoon, turvallisuuteen, terveyteen ja koulutukseen. Sopimuksen 12. artiklan mukaan sopimusvaltiot takaavat lapselle oikeuden vapaasti ilmaista oma näkemyksensä lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemys on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi. (Lapsen oikeuksien sopimus s.a.)

Yksi osallisuuden vahvistamista ohjaava laki on nuorisolaki (1285/2016). Lain yhtenä tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. (Nuorisolaki 1285/2016, 2. §.)

Opiskelijoiden osallisuuden edistämistä velvoittaa laki ammatillisesta koulutuksesta (11.8.2017/531). Lain 106. § mukaan koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa opiskelijoiden mahdollisuus vaikuttaa koulun toimintaan ja sen kehittämiseen sekä opiskelijoita koskevien päätösten tekoon. Koulutuksen järjestäjän oppilaitoksella tulee olla opiskelijakunta, jonka tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531, 106. §.)

Myös oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) yhtenä lain tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Laissa opiskeluhuollon kokonaisuudella tarkoitetaan opiskelijan oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Opiskeluhuoltoon sisältyy opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Lain neljäs pykälä on yhteisöllinen opiskeluhuolto. Tällä tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristöjen terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2. §., 3. §. & 4. §.)

3.5 Oppijoiden osallisuus ammatillisessa koulutuksessa

Oppijoiden osallisuuden vahvistamista ammatillisessa koulutuksessa ovat tutkineet Jauhola ja Kortelainen (2018). He tutkivat viiden ammatillisen koulutuksen järjestäjän kahden koulutusalan opiskelijoiden osallisuuden näkemyksiä ja kokemuksia. Vastaajista suurin osa tunsi kuuluvansa opiskelijayhteisöön. Valtakunnallisen Amisbarometrin mukaan huomattavan suuri osa koki luokkansa ilmapiirin edistävän oppimista. Yleisesti niillä, joilla on heikompi viihtyvyys ja osallisuuden tunne, on myös enemmän kasautuneita ongelmia opinnoissaan. Tutkimuksessa mukana olleet koulutuksen järjestäjät panostavat kaikki opiskelijoiden ryhmäytymiseen opintojen alussa. Yhteenkuuluvuutta edistetään myös opintojen aikana, esimerkiksi erilaisilla tapahtumilla. (Jauhola & Kortelainen 2018, 48.)

Opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksista parhaiten tunnistettiin opiskelijakuntatoiminnan ja hyvinvointiryhmätoiminnan kautta vaikuttaminen. Koulutuksen järjestäjillä on myös vaihtelevasti erilaisia käytäntöjä ja toimielimiä, esimerkiksi ammatillisen koulutuksen ohjausryhmätoimintaa, joissa on mukana opiskelijajäseniä. Erilaisia kuulemisen käytäntöjä ovat esimerkiksi rehtorin tunnit. Arjen osallistamista tehdään muun muassa opiskelijaravintolan yhteissuunnittelun ja palautemahdollisuuden kautta. (Jauhola & Kortelainen 2018, 53.)

Opiskelijan henkilökohtaistamisprosessia lukuun ottamatta suoranaisia opintoihin liittyviä vaikuttamismahdollisuuksia tunnistettiin vähemmän. Koulutuksen järjestäjillä on käytössään opiskelijakyselyitä ja osa opettajista pyytää palautetta myös suoraan, joko suullisesti, kyselyillä tai esimerkiksi suljetulla lappujärjestelmällä. Osa koulutuksen järjestäjistä huomioi osallisuuden laajemmin myös koulutuksen sisällössä, esimerkiksi aloitteiden tekona osana yhteiskuntataitojen opintoja. (Jauhola & Kortelainen 2018, 53.)

Koulutuksen järjestäjän haastatteluissa korostui näkemys, että opiskelijoita on vaikea saada kiinnostumaan, ja vaikuttamiskanavien kautta osallistuvat usein samat aktiivit. Järjestelyistä ja mahdollistamisesta huolimatta osallistumisaste voi jäädä alhaiseksi. Kyselyn perusteella varsin suuri joukko opiskelijoita kokee, ettei heidän näkemyksiään oteta huomioon. Keskusteluissa koulutuksen järjestäjän edustajat painottivat, että opiskelijoita kuullaan ja ideoita hyödynnetään, mutta niistä tiedottaminen voi olla puutteellista. Viestiminen takaisin voisi lisätä uskoa vaikuttamismahdollisuuksiin. (Jauhola & Kortelainen 2018, 54.)

3.6 Erityisen tuen tarpeen opiskelijoiden osallisuus toisen asteen koulutuksessa

Correia, Forlin ja Sio (2022) ovat tehneet tutkimusta erityisen tuen tarpeen toisen asteen opiskelijoiden osallisuudesta Kiinassa. Tutkimuksessa haastateltiin opiskelijoita, joilla on erityisen tuen tarpeita. Tutkimusta tehtiin opiskelijoiden osallisuudesta muun muassa oppimiseen ja ryhmään kuulumiseen liittyen. Tulokset osoittivat, että nämä tutkittavat opiskelijat joutuivat useammin sosiaalisen syrjinnän, eristämisen ja kiusaamisen kohteeksi kuin muut ikäisensä opiskelijat. Heille oli haastavaa tuntea kuuluvansa joukkoon ja tuntea itsensä osallisiksi. Opiskelijoilla oli vain vähän mahdollisuuksia vaikuttaa omaan opintopolkuunsa. Tutkimuksen tekijöiden suosituksena on, että asianmukaisten oppimiseen liittyvien muutosten ja aktiivisemmän lähestymistavan avulla edesautettaisiin erityisen tuen tarpeen opiskelijoiden hyväksyntää muiden opiskelijoiden keskuudessa. Osallisuutta edistäisi myös se, että valtavirta opiskelijoista muodostettaisiin ryhmä, jotka valmentaisivat erityisen tuen tarpeen opiskelijoita kehittämään sosiaalisia ja akateemisia taitojaan. (Correia, Forlin & Sio 2022.)

Sanna Ryökkyinen (2023) on tehnyt väitöstutkimuksen vaativaa erityistä tukea saavien opiskelijoiden odotuksista ja toiveista ammatillisessa koulutuksessa. Tutkimuksessa selvitettiin, mitkä elementit opiskelijoiden kokemuksen mukaan vahvistavat heidän opinnoissa onnistumistaan ja osallisuuttaan vaativan erityisen tuen ammatillisessa koulutuksessa. Väitöskirjassa on kolme tutkimusta, jotka rakentuivat empiirisen haastatteluaineiston varaan. Tutkimuksessa 1 selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia vuorovaikutuksesta vastuuopettajan kanssa. Tulokset osoittivat, että vuorovaikutus oli opetuskeskeistä ja opettaja-johtoista. Vuorovaikutustilanteet olivat opiskelijoiden kokemuksen mukaan mukavia, mutta etäisiä ja muodollisia. Tämän tutkimuksen perusteella tulisi tukea opiskelijoiden kasvua autonomisiksi ja tasapainoisiksi kansalaisiksi sekä antaa opiskelijoille mahdollisuus käyttää omaa ääntään ja tukea heidän tulkintojaan koulutuksen aikana. (Ryökkyinen 2023, 7.)

Tutkimuksessa 2 selvitettiin opiskelijoiden näkemyksiä hyvästä ammatillisesta koulutuksesta. Tulosten perusteella tulisi entistä enemmän kiinnittää huomiota opiskelijoiden omakohtaiseen ja sosiaaliseen kasvuun sekä järjestää kohtauksia koulun ulkopuolisen maailman kanssa sen sijaan, että painotettaisiin vain yksilöllisiä opintopolkuja ja tutkinnon perusteiden mukaista oppimista. Tutkimuksessa 3 Ryökkyinen tarkasteli sosiaalisten tunteiden ja sosiaalisten suhteiden välistä dynamiikkaa opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa. Tässä tutkimuksessa tulokset osoittivat, että opiskelijat kokivat ylpeyttä saavuttaessaan tavoitteensa ja näin ollen pystyivät vastaamaan opettajien heille asettamiin haasteisiin. Ylpeys liittyi myös opiskelijan kykyyn nähdä oma positiivinen kehityksensä, kun taas opiskelijat, jotka kokivat häpeän tunnetta, eivät nähneet positiivista kehitystä itselleen mahdollisena. Tulosten perusteella opiskelijoille tulisi antaa tilaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden kysymyksien käsitteilyyn osaamiskeskustelun ja yksilöllisten opintopolkujen rinnalla. (Ryökkyinen 2023, 8.)

Yhteenvetona Ryökkyinen toteaa, että tutkimusten tulosten perusteella opiskelijat arvostivat mahdollisuuttaan opiskella ja kasvaa itsenäisiksi kansalaisiksi. Ymmärrystä ja tukea antava opetushenkilöstö oli merkittävä tuki heidän opinnojensa onnistumisessa. Opiskelijat ponnistelivat saadakseen tunnustusta, joka tarkoittaa sitä, että opiskelijoille merkitykselliset ihmiset kuvaavat heitä

ymmärtävällä ja avarakatseisella tavalla. Ryökkynen peräänkuuluttaa väitöstudiosuudessaan tietoisuuden lisäämistä. Opiskelija, jolla on tuen tarpeita jollain elämän osa-alueella, voi olla ammatillinen huippuosaaja. Ryökkynen kehottaakin opettajia toimimaan muutosagentteina, jotka voivat tukea opiskelijan lisäksi myös työelämää monimuotoisessa ja yhdenvertaisessa työllistymisessä. (Ryökkynen 2023, 8–9.)

4 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT

Opinnäytetyömme oli tutkimuksellinen kehittämistyö. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa yhdistetään tutkimuksen ja projektitoiminnan periaatteita, ja sitä lähestytään kehittämisprosessin, toimijoiden osallisuuden ja tiedontuotannon näkökulmista. Tutkiva työote ja tutkimukselliset asetelmat tuottavat lisäarvoa kehittämistoiminnalle. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta yhdistää konkreettisen kehittämistoiminnan ja tutkimuksellisen lähestymistavan. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa käytännön ongelmat ja kysymykset ohjaavat tiedontuotantoa, ja tietoa tuotetaan käytännön toimintaympäristöissä tutkimuksellisten menetelmien toimiessa apuna. (Toikko & Rantanen 2009, 9, 11, 19, 22.)

Kehittämistutkimus ei ole oma erillinen tutkimusmenetelmä, vaan siinä yhdistyy erilaisia tutkimusmenetelmiä. Kehittämistutkimuksessa yhdistyy sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Taustalla on aina teorian, joihin kehittäminen nojaa ja lisäksi vaaditaan tutkimuksellista otetta. Kehittämistutkimus eroaa organisaatioissa tehtävästä kehittämisestä tutkimuksellisuu- della, joka kuuluu tieteellisyyden alakategorioihin. Kehittämisestä tekee tiedettä se, että kehittämisestä dokumentoidaan ja tuotetaan uutta, luotettavaa tietoa käyttäen tieteellisiä menetelmiä. (Kananen 2012, 19–21.)

Kehittämisprosessimme eteni niin, että opettajat saivat saatekirjeen (liite 1), jossa kerroimme tutkimuksestamme ja johon oli avattu osallisuuden ja vaikuttamisen käsitteitä. Lähetimme opettajille myös opiskelijoiden ja huoltajien tutkimukseen osallistumisen saatekirjeet sekä tutkimuksen suostumuslomakkeet (liite 2). Tutkimukseen suostumuslomakkeet opiskelijat allekirjoittivat itse sekä alaikäisillä opiskelijoilla suostumuslomakkeen allekirjoittivat myös huoltajat.

Opettajat pohjustivat osallisuuden käsitettä ja tutkimuksemme tarkoitusta opiskelijoille ennen kyselyyn vastaamista. Käsitteiden avaamisen jälkeen TUVA-opiskelijat pääsivät täyttämään Webropol-kyselyn. Annoimme kyselyyn vastaamisaikaa aluksi kaksi viikkoa, mutta jatkoimme vastaamisaikaa vielä yhdellä viikolla saadaksemme kyselyymme lisää vastauksia. Saatuaamme kyselyn tulokset teimme niiden pohjalta täydentäviä kysymyksiä teemahaastattelun. Haastattelun pidimme pienryhmähaastatteluna Kotkan TUVA-opiskelijoille.

4.1 Aineiston kerääminen kyselytutkimuksella

Opiskelijoille tehtiin kysely, jossa selvitetään heidän tämän hetken osallisuuden kokemusta sekä osallisuutta estäviä ja edistäviä tekijöitä. Ennen kyselyä opiskelijoita ohjaavat opettajat pohjustivat aihetta osallisuus ja vaikuttaminen opiskelijoille. Tavoitteena oli saada tietoa, millainen opiskelijoiden osallisuuskokemus on oman opiskeluprosessinsa eri vaiheissa TUVA-opinnoissa sekä löytää osallisuutta estäviä ja edistäviä tekijöitä.

Kyselylomake on määrällinen tutkimusmenetelmä, joka soveltuu käytettäväksi silloin, kun kyselyyn vastaava joukko on hajallaan (Vilkkä 2021, 94). Opinnäytetyössä tutkittiin Kotkan, Pieksämäen, Mikkelin ja Jyväskylän toimipaikkoja, jotka ovat maantieteellisesti hajallaan.

Kyselyssä hyödynnettiin niin valmiita vastausvaihtoehtoja kuin avoimia kysymyksiä. Tämä edellyttää ilmiön tuntemista. Kvantitatiivinen tutkimus perustuu teoriaan ja kohdentuu käytäntöön. Kyselyn hyötyihin lukeutuu se, että kysely voidaan lähettää kustannustehokkaasti verkon välityksellä Webropol-kyselytyökalulla vastaajille, jotka muuten ovat hajallaan. Etuina on myös vastaajien anonymisuus, tutkimustilanteen objektiivisuus sekä nopea aineistonkeruu, kun kysely lähetetään sähköisesti. (Kananen 2015, 202.)

Haasteina kyselyssä voidaan nähdä alhainen vastausprosentti ja mahdolliset virheet kyselyn kysymyksissä tai mahdollisuus väärinymmärryksiin kysymyksen asettelun vuoksi. (Kananen 2015, 202.) Kyselytutkimuksessa mittarit koostuvat kysymyksistä ja väitteistä ja niiden laatimiseen liittyy sisällöllisiä ja tilastollisia haasteita. Kyselytutkimuksen kohteet ovat usein moniulotteisia ja

monimutkaisia, eikä niiden mittaaminen ole aivan yksinkertaista. Mittausvaiheeseen tulee panostaa, koska siinä tehtyjä virheitä ei voi korjata millään analyysimenetelmällä. Kyselytutkimuksessa mitattavat asiat ovat yleensä abstrakteja, kuten arvot ja asenteet, mutta niiden mittaaminen tarvitsee konkreettisia kysymyksiä tai väitteitä. Käsitteet on operationalisoitava, eli muutettava mitattavaan ja ymmärrettävään muotoon. (Vehkalahti 2019, 17–18.)

4.2 Aineiston kerääminen haastattelulla

Haastattelu on laadullinen tutkimusmenetelmä. Laadullisen tutkimuksen tulee olla emansipatorinen. Tämä tarkoittaa sitä, että haastatteluun osallistujat eivät saisi olla vain välineitä tiedon saantiin. Tutkimuksen tulisi lisätä myös heidän ymmärrystään asiasta ja vaikuttaa myönteisesti heidän ajattelu- ja toimintatapoihinsa jotka koskevat tutkittavaa aihetta. Ryhmähaastattelun aikana tutkimuksen emansipatorisuutta voidaan vahvistaa antamalla ryhmälle mahdollisuus luoda yhteinen kanta keskusteltavista teemoista. Näin ollen ryhmä voi luoda omaa keskustelukulttuuria ja käsitteitä työelämän yhteisiin käytäntöihin. (Vilka 2021, 125–126.)

Haastattelun teemat poimittiin kehittämiskysymyksistä ja tavoitteena oli, että teemat toimivat keskustelun aiheina. Teemahaastattelun tarkoituksena oli myös se, että keskustellessa ilmiöön liittyvistä aihealueista nousee esiin myös uusia asioita tai kysymyksiä. Teemahaastattelu voidaan toteuttaa sekä yksilö- että ryhmähaastatteluna. Päädyimme ryhmähaastatteluun, koska sen etuna on, että lyhyessä ajassa saimme paljon tietoa. Toisaalta ryhmähaastattelu vaatii haastattelijalta kykyä hoitaa haastattelu niin, että kaikki osallistujat ovat tasapuolisesti huomioitu. (Kananen 2015, 148; Vilka 2021, 124.)

Lasten ja nuorten kanssa tehtävää haastattelua koskevat samat ohjenuorat kuin aikuistenkin haastattelussa, esimerkiksi luottamuksellisuus, ymmärrettävien kysymysten esittäminen ja aito kuunteleminen. Lasten ja nuorten haastatteluun sisältyy lisäksi omia metodologisia ja käytännöllisiä kysymyksiä. Kallinen ja Pirskanen (2022, 53–54) nostavat esiin lastensuojeluun erikoistuneen professori Karen Winterin tekemät lasten kanssa työskentelyn periaatteet, joita on hyvä soveltaa lasten ja nuorten tutkimushaastattelussa. Nämä periaat-

teet ovat läpinäkyvyys, informatiivisuus, vapaaehtoisuus, kunnioittavuus, relevanttius, lapsiystävällisyys, inklusiivisuus, koulutuksella tukeminen, turvallisuus, riskeille sensitiivisyys ja vastuullisuus. (Kallinen & Pirskanen 2022, 53–54.)

Haastatteluun rekrytoiminen kuuluu osana tutkimuksen suunnitteluun. Haastateltavia valitessa tutkija tekee valintoja liittyen muun muassa haastateltavien määrään ja ikään sekä siihen keitä on tarkoitus haastatella. Haastattelija miettii, miten nuoria saa rekrytoitua mukaan haastatteluun. Tutkija tekee valintoja myös siitä, miten hän motivoi nuoria osallistumaan haastatteluun. Motivointi sisältää muun muassa keskustelua siitä miksi tutkimukseen kannattaisi osallistua. Tärkeä lähtökohta tutkimukseen osallistumiselle on nuoren oma kiinnostus aihetta ja haastattelua kohtaan. Motivointikeinona voi olla myös kertominen, että haastattelu ei kestä kauaa tai että haastatteluun on mukava osallistua. Nuoria voi motivoida myös kertomalla heille, miten tärkeää on kuulla juuri heidän omia tarinoitaan ja näkemyksiään. Motivointia on syytä miettiä myös siitä näkökulmasta, milloin motivointi muuttuu painostukseksi. Motivoinnin eettisyyttä on pohdittu esimerkiksi tilanteissa, joissa vanhempia on houkuteltu antamaan suostumus lapsensa osallistumiselle. Motivointiin liittyy myös kysymys haastateltavien palkitsemisesta. Tutkijan tulee harkita antaako hän osallistujille palkkion osallistumisesta. Jotkut näkevät palkitsemisen symbolisena kiitoksena, mutta toiset taas pitävät sitä haastateltavien lahjomisena. Osallistumisesta annettava lahja on usein rahallisesti pieni, ja sen merkitys on erityisesti symbolinen. Lahja voi olla esimerkiksi lahjakortti, elokuvalippu, tarra tai pientä syötävää. (Kallinen & Pirskanen 2022, 59, 62–63.)

Kotkan TUVA-ryhmän opiskelijoita haastateltiin pienryhmähaastatteluna. Taivotteena oli syventää tutkimuskyselystä saatua tietoa ja saada mahdollisesti laajempaa ja yksilöllisempää tietoa opiskelijoiden kokemuksista osallisuuteen liittyen. Valitsimme haastateltavat yhdessä Kotkan TUVA-ryhmän henkilökunnan kanssa. Haastattelutilanteeseen varasimme osallistujille pientä syötävää tehdäksemme haastattelutilanteesta mahdollisimman rennon, ja myös palkitaksemme osallistujat haastatteluun osallistumisesta. Haastatteluun osallistui neljä opiskelijaa, ja jokainen sai osallistua haastatteluun oman jaksamisensa mukaan. Teimme ennen haastattelua työn jaon, toinen haastatteli opiskelijoita

ja toinen kirjasi muistiinpanoja. Päädyimme siihen, että emme nauhoita haastattelua, koska se voisi vaikuttaa haastatteluun tehden tilanteesta jännittävämmän. Näin toimiessamme ymmärsimme, että tehdyt muistiinpanot jo itsessään sisälsivät kirjaajan tulkintaa. Muistiinpanojen pohjalta koostimme tekstin, joka analysoitiin aineistoanalyysillä.

4.3 Kyselylomakkeen aineiston analysointi

Kyselylomakkeella kerättyyn aineistoon tutustuminen aloitetaan selailemalla aineistoa ja katsomalla miltä aineiston tiedot näyttävät. Tyypillisin kyselytutkimusaineiston muoto on havaintomatriisi, jonka vaakarivejä kutsutaan havainnoiksi. Havainnot koostuvat kyselytutkimukseen osallistuneiden vastauksista. Havaintomatriisin pystyrivejä kutsutaan muuttujiksi ja jokaista kyselylomakkeen osiota vastaa yksi tai useampi muuttuja. Yksittäisiä muuttujia voi tarkastella erilaisten jakaumien, tunnuslukujen ja kuvien avulla. Kahta muuttujaa samanaikaisesti tutkittaessa päästään tarkastelemaan muuttujien välisiä yhteyksiä. Taulukot ovat hyvä tapa tutkia kahden muuttujan välistä suhdetta. Taulukoiden tekemistä kutsutaan ristiintaulukoinniksi. Yksi keino kahden muuttujan samanaikaiseen tarkasteluun on tilastolliset kuvat, laatikkokuva tai hajontakuva. (Vehkalahti 2019, 51–52, 67–68, 71, 77.)

Aineiston raakamatriisi, joka sisältää kunkin havaintoyksikön eri muuttujien koodausarvot, voi sisältää kaiken havaintoaineiston informaation. Käytännössä tämä matriisi ei kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan lisäanalysointeja ja ryhmittelyä. Tilastollisen menetelmien avulla voidaan tiivistää matriisissa olevaa informaatiota tulkittavampaan muotoon sekä kuvata ja analysoida eri muuttujien välisiä yhteyksiä. Ennen tätä vaihetta aineisto pitää syöttää ohjelmaan, esimerkiksi SPSS-ohjelmaan. Näin muodostunutta matriisia joutuu usein vielä työstämään tulevia analyyseja varten. (Tähtinen ym. 2020, 25.)

Tähtisen ym. (2020, 36) mukaan konkreettiselle havaintoaineistolle rakentuvan määrällisen empiirisen tutkimuksen voi jakaa karkeasti kuvailevaan/kartoittavaan ja "selittävään"/kausaaliseen tutkimukseen. Ensimmäisenä mainitussa etsitään vastauksia kysymyksiin mikä, millainen ja missä. Jälkimmäisessä tutkimustyyppissä pyritään selvittämään tutkivaan ilmiöön liittyvien eri tekijöiden yhteyksiä. Vastauksia haetaan kysymyksiin miksi, kuinka ja miten.

Yleisesti odotetaan, että tutkimus ylittää pelkän kuvailevan tason. Tilastollisen aineiston ja analyysien tulkintaprosessi jakaantuu kolmeen eri vaiheeseen. (Tähtinen ym. 2020, 36.)

Ensimmäinen vaihe on aineiston kuvaus ja tulkinta. Tähän vaiheeseen kuuluu tutkimuksen otoksessa havaittavien muuttujien jakaumien ja yhteyksien kuvaamista, muun muassa aineistoanalyysin tulosten kuvaamista ja tulkintaa. Toinen vaihe on tuloksia koskeva päättely ja tulkinta, ja se perustuu tilastolliseen päättelyyn. Tähän kuuluu muun muassa se, että otoksesta tehdään tutkimuksen perusjoukkoa koskevia päätelmiä, yleistyksiä ja tulkintoja sekä hypoteesien testaamista. Kolmas vaihe on tulosten teoreettinen selittäminen ja tulkinta. Siinä on kyse tulosten teoreettisesta tulkinnasta ja yleistämisestä. Tarkoituksena on syventää tulkintaa, lisätä sen uskottavuutta ja tehdä tulkinnasta tieteellinen. (Tähtinen ym. 2020, 36.)

Tulosten esittely riippuu siitä, miten aineistoa kerätään. Kyselylomakkeen kysymyksiä suunnitellessa on hyvä pitää mielessä, miten tuloksia analysoidaan ja esitellään. Kyselylomakkeesta saatua tietoa voidaan esitellä erilaisilla kaavioilla ja diagrammeilla sekä sanallisesti kirjoittaa auki saadut tulokset. Haastattelut litteroidaan tekstimuotoon ja niiden pohjalta analysoidaan ja kirjataan saatu tieto. (Kananen, 2015, 83.)

Tulosten esittämiseen voi joskus riittää hyvä taulukko tai kuva. Sellaisen aikaansaaminen vaatii kuitenkin aineiston tiivistämistä ja etenemistä perustarkastelua pidemmälle, ja tarvitaan tilastollisia malleja ja menetelmiä. Tilastollisessa mallissa tavoitteena on ilmaista tiiviissä muodossa ilmiöstä jotain kiinnostavaa. Tilastollisessa päättelyssä ajatuksena on, että aineisto muodostaa satunnaisotoksen määritellystä perusjoukosta ja otoksen avulla pyritään tekemään arvioita perusjoukkoa koskevista ominaisuuksista. Johtopäätösten tekemistä tällaisten arvioiden perusteella kutsutaan tilastolliseksi päättelyksi. (Vehkalahti 2019, 87–88.)

4.4 Teemahaastattelun sisältöanalyysi

Laadullisilla menetelmillä kerätyt aineistot eivät ole samalla tavalla analyysidonnaisia kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullisen tutkimuksen

analysointiin voi käyttää useita menetelmiä. Jos jokin analysointimenetelmä ei tuota tulosta, voi menetelmän vaihtaa toiseen. Laadulliseen tutkimukseen kuuluu, että samasta aineistosta voi tehdä erilaisia tulkintoja, koska aineistoa voidaan analysoida monesta eri näkökulmasta. Sisältöanalyysin kohteena voivat olla kaikki tekstimuodossa olevat aineistot. Aineistot ovat usein hyvin laajoja, joihin kätkeytyy ydinasia. Sisältöanalyysin tarkoituksena on tehdä aineistosta tiivistetty kuvaus ja löytää siitä tekstin ydin. (Kananen 2012, 116.)

Kun aineisto on kerätty teemahaastattelulla, voidaan käyttää teemoittelua tyypittelynä. Siinä teemahaastattelun aineisto tiivistetään litteroinnin jälkeen luokittelulla. Seuraavaksi tutkija selvittää, mitä aineisto kertoo. Jos yksittäisiä teemoja pidetään yhtenä luokkana, niin saman teeman alle siirretään kaikkien haastateltavien vastaukset. Teeman alta voidaan etsiä esimerkiksi yhteisiä rakenteita tai tyypillistä toimintaa. Kun aineistosta tehtyä löydöstä täytyy vakuuttaa, siihen liitetään sitaatti. Sitaailla annetaan löydökselle todistelua eli vedotaan vastaajalta saatuun tietoon. (Kananen 2012, 117.)

4.5 Luotettavuus

Tutkimus on aina altis virheille, jotka voivat johtua tutkijasta tai tutkittavasta. Tutkija itse vaikuttaa aina eniten työn luotettavuuteen. Tutkija voi esimerkiksi valita sellaiset teoriat ja mallit, jotka tukevat hänen tuloksiaan. Tutkijan vaikutusta tutkimukseen ei voi poistaa, mutta se tulee tiedostaa. (Kananen 2015, 338–340.) Haastatteluissa luotettavuuden ongelmat liittyvät siihen, että haastattelu koskee aina mennyttä aikaa ja näin ollen haastateltava voi muistaa sen minkä haluaa muistaa. Myös haastattelun teemat ovat tutkijan päätettävissä ja tutkija voi tehdä tulkintavirheitä haastattelussa. (Kananen 2015, 338–340.)

Mittauksen luotettavuuteen ja laatuun vaikuttavat muun muassa tilastolliset, sisällölliset, kulttuuriset ja tekniset seikat. Mittauksen luotettavuuteen liittyy kaksi periaatetta: validiteetti ja reliabiliteetti. Tiivistettynä validiteetti kertoo, mitaanko sitä mitä piti ja reliabiliteetti kertoo, miten tarkasti mitataan. (Vehkalahti 2019, 40–41.) Määrällisessä tutkimuksessa reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten pysyvyyttä, eli jos tutkimus toistettaisiin, saataisiin samat tulokset. Ainoa keino reliabiliteetin varmistamiseksi olisi uusintamittauksen tekeminen,

mutta käytännössä se olisi vaikeaa eikä uusintamittauskaan takaisi reliabiliteettia, koska ilmiö voi muuttua ajan kuluessa. Ulkoinen validiteetti mittaa puolestaan tutkimustulosten yleistettävyyttä, joka tarkoittaa sitä, että tutkimustulokset pätevät samanlaisissa tilanteissa. Ulkoisesta validiteetista ei tarvitse huolehtia tilanteessa, jossa tehdään kokonaistutkimus, eli tutkitaan kaikki havaintoyksiköt. Sisältövaliditeetti tarkoittaa sitä, että käytetään oikeita mittareita, eli mittarilla mitataan tutkittavaa asiaa. Kehittämistutkimus ei pyri yleistämään, koska tutkimuksen tuloksena saatua muutosta ei voi sellaisenaan siirtää vastaaviin yrityksiin. (Kananen 2012, 167–169.)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuusarvioinnin tekeminen on vaikeampaa kuin määrällisessä tutkimuksessa. Luotettavuusmittarit eivät sovellu sellaiseen laadulliseen tutkimukseen, jossa kohteena on ihminen. Ihminen ei aina toimi samalla tavalla, eikä aina ajattele rationaalisesti, ja ihminen voi myös muuttaa kantaansa ilman syytä. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta voidaan lisätä dokumentaatiolla, joka on yksi tärkeimmistä asioista. Dokumentaation avulla luodaan työlle uskottavuutta, kun kaikki valinnat tutkimuksen eri vaiheissa perustellaan. Tutkija tekee aina myös tulkintoja aineistosta ja samasta aineistosta voidaan tehdä erilaisia tulkintoja vaihtamalla tarkastelukulmaa. (Kananen 2012, 172–175.)

4.6 Eettisyys

Lasten ja nuorten osallistuessa kehittämistyöhön tulee ottaa huomioon myös etiikan näkökulma. Lapsen asema yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa on heikko, vaikka toisaalta lapsia arvostetaan ja heihin panostetaan. Lapsille on vain vähän yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksia, ja lapset voidaan nähdä kykenemättöminä ja haavoittuvina. Näin ollen lasten vaikuttaminen voi jäädä vähäiseksi. Viime vuosina on kuitenkin kehitetty uusia keinoja ja menetelmiä, joiden avulla lapset ovat päässeet mukaan palveluiden kehittämiseen ja päätöksentekoon. Vaikutusmahdollisuuksiinsa uskova lapsi oppii tekemään aloitteita ja viemään asioita eteenpäin, mikä edistää lapsen toimijuutta ja kasvua aktiiviseksi kansalaiseksi. Lastensuojelun Keskusliitto on julkaissut oppaan lasten osallistumisen etiikasta. Oppaassa on kymmenen eettistä periaatetta, jotka tulee ottaa huomioon lasten osallistuessa kehittämistyöhön. Näitä

periaatteita ovat muun muassa lapsen kunnioittaminen, osallistumisen vapaaehtoisuus, tarkoituksenmukaisuus ja hyöty lapselle, osallistumisen näkyvyys ja avoimuus sekä osallistumiseen liittyvän vallan ja vastuun tiedostaminen. (Hipp & Palsanen 2014, 4–5, 9–13.)

Lapsia ja nuoria koskevassa tutkimuksessa on aina läsnä erityinen kasvatuksen, vallan ja hallinnan tematiikka, ja se tekee eettisistä kysymyksistä moniulotteisia, haasteellisia ja erityistä osaamista vaativia. Tutkimusetiikka kulkee mukana läpi koko tutkimuksen ja sitä on hyvä reflektoida. Lasten ja nuorten kanssa tehtävää tutkimusta koskevat Suomen valtakunnallisen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeet hyvästä tieteellisestä käytännöstä sekä ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisistä periaatteista ja ihmistieteiden eettisestä ennakoarvioinnista samoin kuin kaikkea tieteellistä tutkimusta. TENK:n ohjeissa on oma alalukunsa alaikäisiä koskevan tutkimuksen eettisistä periaatteista. Alaikäiselle tulee muun muassa antaa tietoa hänelle ymmärrettävällä tavalla. Jos tutkimukseen osallistuminen ei ole tutkittavan edun ja tahdon mukaista, tulee hänen osallistumisensa tutkimukseen keskeyttää. (Kallinen ja Pirskanen 2022, 183–184.)

5 TULOKSET

5.1 Kyselytutkimuksen tulokset

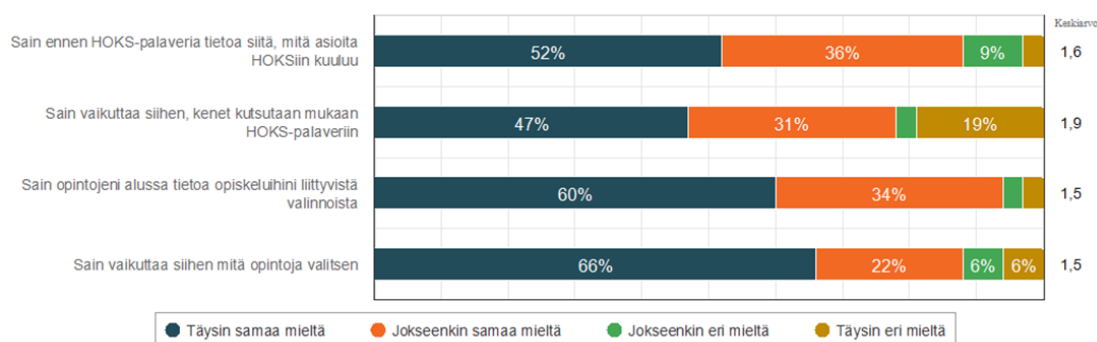
Kyselyyn vastasi yhteensä 33 TUVA-opiskelijaa 108 opiskelijasta. Vastauksia tuli kaikilta neljältä paikkakunnalta: Kotka, Mikkeli, Pieksämäki ja Jyväskylä. Vastaajista yli puolet (52%) oli 16-vuotiaita, vain kolme prosenttia 15-vuotiaita ja muut yli 17-vuotiaita tai vanhempia. Tämä vastausprosentti kertoo pääasiallisesta iästä, jolloin hakeudutaan TUVA-koulutukseen peruskoulun jälkeen. Valtaosa vastaajista (73%) oli ehtinyt opiskella TUVA:ssa kahdesta kuuteen kuukauteen eli syksystä lähtien ja heillä on jo jonkin verran kokemusta osallisuudesta opintoihinsa. Yksi vastaajista oli ehtinyt opiskella vasta alle kaksi kuukauteen ja loput 24 % jo yli puoli vuotta.

HOKS-palaveri

Opiskelijoilta kysyttiin heidän kokemustaan HOKS-palaverista ja sen sisällöstä. Melkein puolet (47%) koki saaneensa vaikuttaa siihen, kenet kutsutaan

HOKS-palaveriin. 19 prosenttia vastaajista koki, etteivät ole saaneet ollenkaan vaikuttaa siihen kenet kutsutaan. Muut vastaukset sijoittuivat melkein samaa mieltä (31%) ja jokseenkin eri mieltä (3%) välille. Väittämään *sain ennen HOKS-palaveria tietoa siitä, mitä asioita HOKS:siin kuuluu*, noin puolet (52%) vastaajista koki olevansa täysin samaa mieltä. 36 % koki olevansa jokseenkin samaa mieltä, 9 % oli jokseenkin eri mieltä ja 3% täysin eri mieltä. 66% vastaajista koki saavansa täysin vaikuttaa siihen, mitä opintoja valitsee. 22% oli jokseenkin samaa mieltä ja loput vastaajista jokseenkin eri mieltä (6%) tai täysin eri mieltä (6%). Väittämään *sain opintojeni alussa tietoa opiskeluihini liittyvistä valinnoista*, 60% vastaajista koki olevansa täysin samaa mieltä. 34% oli jokseenkin samaa mieltä ja loput 6 % jokseenkin eri mieltä (3%) tai täysin eri mieltä (3%). Taulukossa 1 näkyy miten vastaukset jakaantuvat eri vaihtoehtojen välillä.

Taulukko 1. HOKS-palaveriin vaikuttaminen.

Opiskelijoilta kysyttiin mihin asioihin heidän mielipidettään kysyttiin HOKS-palaverissa. Kysymyksessä oli mahdollisuus valita kaikki itseä koskevat kohdat. 26 opiskelijaa valitsi vahvuudet, 20 opiskelijaa valitsi osaaminen sekä tuen tarve, 19 opiskelijaa valitsi mielenkiinnon kohteet sekä tavoitteet TUVA-opinnoille, 17 opiskelijaa valitsi tavoitteet opintojen jälkeen, 15 opiskelijaa valitsi opiskelutavat ja kaksi opiskelijaa valitsi muu-vaihtoehdon, johon he olivat kirjottaneet "en muista".

Opiskelijoita kehoitettiin kertomaan omia ajatuksiaan HOKS-palaveriin liittyen. 25 opiskelijaa vastasi tähän. Valtaosa heistä koki tulleen kuulluksi ja koki heidän mielipiteillään olevan merkitystä. Yksi vastaajista kertoi näin: "*Sain kertoa itse mitä haluan tuvalla tehdä ja mitä tavoitteita tuvalla mulla on ja mitkä tavoitteet on tuva opintojen jälkeen*". Toinen vastaaja kehui palaverin rauhallista

ilmapiiriä sekä keskustelua aiemmista opiskeluista ja nykyisen tuen tarpeen selviämistä. Joku koki HOKS:ista tulleen *“mukava tunne”*. Yksi vastaajista kirjoitti HOKS:in menneen hyvin, mutta ei haluaisi *“vääntää samasta asiasta koko ajan, liittyi se mihinkä tahansa”*. Yksi vastaajista koki, että vain vanhemmat olivat puhuneet palaverissa ja päättäneet kaiken hänen puolestaan. Toinen vastaaja totesi, ettei muista palaverista mitään.

Kyselyssä kysyttiin opiskelijoilta mielipiteitä asioihin, joihin he voivat vaikuttaa. Reilusti yli puolet (70%) koki saavansa itse valita istumapaikan luokassa. Kuusi prosenttia oli täysin eri mieltä istuinpaikan valintaan vaikuttamisesta. Tauon pitäminen tarvittaessa jakoi mielipiteitä. 27% oli täysin samaa mieltä, että saa pitää tauon sitä tarvitessaan. 40% oli jokseenkin samaa mieltä, kun jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä saivat yhteensä 33% kannatuksen. Valtaosa (91%) oli sitä mieltä, että heiltä kysytään toiveita opetukseen liittyen. Vain yhdeksän prosenttia koki olevansa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Suurin osa (91%) koki pääsevänsä vaikuttamaan oman ryhmän toiminnan suunnitteluun. Vain yhdeksän prosenttia oli jokseenkin tai täysin eri mieltä. 97% koki saavansa apua sitä tarvitessaan. Vain kolme prosenttia oli jokseenkin eri mieltä. Koulun henkilökunnan koettiin olevan kiinnostunut siitä mitä opiskelijalle kuuluu, 97% täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä. Vain kolme prosenttia oli jokseenkin eri mieltä. 91 % koki saavansa palautetta toiminnastaan. Yhdeksän prosenttia oli jokseenkin eri mieltä (kuusi prosenttia) tai täysin eri mieltä (kolme prosenttia).

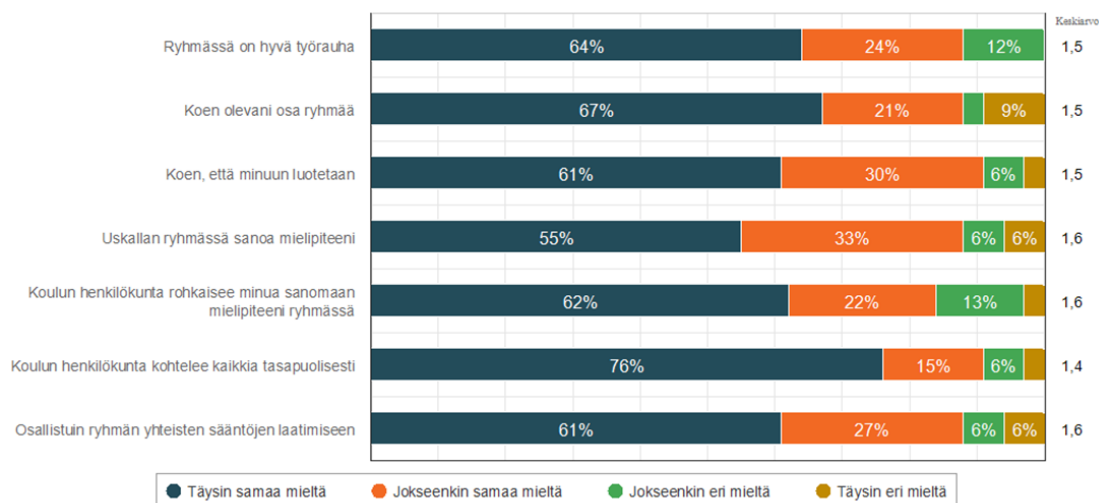
Opiskelijoilta kysyttiin, millainen on osallisuutta edistävä opettaja tai ohjaaja. Vastauksia tuli yhteensä 24. Opiskelijat kuvaavat osallisuutta edistävän opettajan tai ohjaajan ominaisuuksiksi avuliaisuuden (kahdeksan vastausta), kuuntelemisen (kolme vastausta), mukavuuden (kaksi vastausta), tukemisen, huumorintajun, tasa-arvoisuuden, osallistumisen, hyvän vuorovaikutuksen opiskelijan ja opettajan välillä sekä muiden huomioon ottamisen. Opiskelijat kuvaavat osallisuutta edistävän opettajan tai ohjaajan osaavan tuottaa opiskelua, antaa selkeitä ohjeita opiskeluun, suunnitella miten opiskelijat voivat osallistua eri tavoin opiskeluryhmän toimintaan, kysyä ja toteuttaa opiskelijoiden mielipiteitä ja ideoita sekä opetustaidon (kaksi vastausta). Kolme opiskelijaa vastasi ettei tiedä.

Seuraavaksi opiskelijoita pyydettiin kertomaan lisää asioista, joihin he ovat päässeet vaikuttamaan tai kokevat etteivät ole voineet vaikuttaa. Vastauksia kertyi 24 kappaletta. Opiskelijat kokivat voineensa vaikuttaa opetuskeittiön tekemisiin (neljä vastausta), opiskelun sisältöön (neljä vastausta), tuleviin työharjoitteluihin (kaksi vastausta), jatko-opintojen suunnitteluun, omaan oppimistyyliin, istumapaikkaan, taukotekemiseen, oppilaskuntaan pääsyyn ja oppilaskunnan äänestykseen sekä opiskelujen rytmittämiseen koulussa/etänä. Yksi vastaaja koki päässeensä vaikuttamaan kaikkeen mitä tehdään. Viisi vastaaja koki ettei ole asioita, joihin ei pääsisi halutessaan vaikuttamaan. Kolme vastaajaa vastasi ettei tiedä. Asioita, joihin opiskelijat kokivat haluavansa vaikuttaa, mutta eivät ole mielestään voineet vaikuttaa olivat kokkiala, halu lisätä urheilutunteja sekä jatko-opiskelut, joihin vastaaja koki vain vanhempien voivan vaikuttaa.

Ryhmä

Opiskelijoita pyydettiin vastaamaan erilaisiin väittämiin ryhmästään. Taulukossa 2 on esitetty vastausten jakaantuminen. 88% oli täysin tai osittain sitä mieltä, että ryhmässä on hyvä työrauha. 12% oli osittain eri mieltä. 88% koki olevansa täysin tai osittain osa ryhmää. Lopusta 12%:sta 9% oli täysin eri mieltä. 91% koki, että heihin luotetaan. 88% totesi, että he uskaltavat sanoa ryhmässä mielipiteensä. 84% koki, että koulun henkilökunta rohkaisee sanomaan mielipiteensä ryhmässä. 91% koki koulun henkilökunnan kohtelevan kaikkia tasapuolisesti. 87% kertoi osallistuneensa yhteisten sääntöjen laatimiseen.

Taulukko 2. Ryhmän vaikutus osallisuuteen.

Opiskelijoita pyydettiin kertomaan omin sanoin mihin asioihin he ovat päässeet vaikuttamaan ryhmässään. Vastauksia kertyi 23 kappaletta. Opiskelijat listasivat pääsevänsä vaikuttamaan toiminnan sisältöön (seitsemän vastausta), taukoihin (neljä vastausta) sekä kenen kanssa tauon viettää, sääntöihin (kolme vastausta), retkiin (kaksi vastausta) ja siihen, että on saanut uusia ystäviä. Yksi vastaaja kertoi voivansa vaikuttaa kaikkeen. Viisi vastaaja totesi ettei tiedä ja yksi, että vaikuttaminen riippuu asiasta. Muutama vastaaja toi esiin ryhmän hälinän sekä toisaalta ryhmän olevan mukava ja luotettava.

Työelämäjaksot

Opiskelijoilta kysyttiin työelämäjaksoon liittyen mielipiteitä. Väittämään *olen saanut tietoa opintoihin liittyvistä työelämäjaksoista*, 97% vastasi myöntävästi. Väittämään *minulta on kysytty mihin työpaikkaan haluaisin mennä työelämäjaksolle*, 91% vastasi myöntävästi. Kolmas väittämä *saan itse vaikuttaa työelämäjakson pituuteen*, opiskelijoista 85% vastasi myöntävästi, joista 49% oli vain jokseenkin samaa mieltä. 12% oli täysin eri mieltä.

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 79% oli ollut opiskelujen aikana työelämäjaksolla tai muulla tavoin tutustumassa työelämään. 78% vastaajista kertoi päässeensä tutustumaan haluamaansa työpaikkaan. Jatkokysymyksessä pyydettiin kertomaan, miksi ei ollut päässyt tutustumaan haluamaansa työpaikkaan. Opiskelijat kertoivat syiden olleen, ettei työelämään tutustumisjaksoa

ole vielä ollut, työpaikka ei ottanut hakijoita, haluttua työpaikkaa ei ollut paikkakunnalla, opiskelija ei ollut vielä valmis tai opiskelija ei halunnut mennä tutustumaan työpaikkaan.

Opiskelijoita pyydettiin kertomaan lisää työelämäjaksoista ja miten he haluaisivat päästä niihin vaikuttamaan. Opiskelijat toivoivat voivansa vaikuttaa työpaikkaan (kolme vastausta), työtehtävien sisältöön (kolme vastausta), työelämäjaksojen pituuteen (kaksi vastausta) ja työaikoihin (kaksi vastausta) sekä siihen, että työelämäpaikka vastaisi heidän kiinnostuksen kohteitaan. He halusivat myös päästä kertomaan oman mielipiteensä, luomaan kivan ja mukavan työympäristön sekä oppimaan alaa tekemällä töitä. Vastaajat toivat myös esiin työelämäjaksojen olevan kivoja ja opettavaisia (kaksi vastausta) sekä sen, että niihin tarvitaan itseluottamusta. Neljä vastaajaa totesi ettei tiedä ja yksi vastaaja kertoi ettei halua osallistua työelämäjaksoihin.

Opiskelijakunta

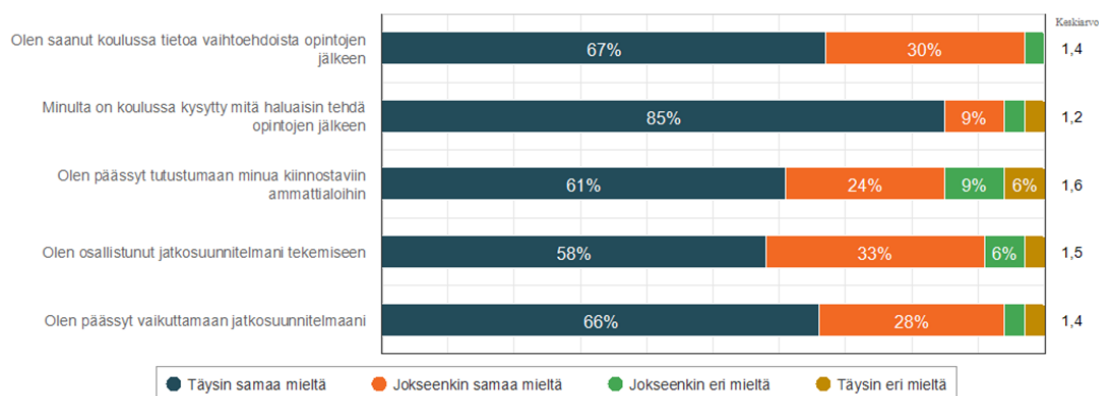
Opiskelijoilta kysyttiin mielipiteitä liittyen opiskelijakuntaan. Väittämään *sain opintojeni alussa tietoa opiskelijakunnan ja tutoreiden toiminnasta*, 79% vastasi myöntävästi. 9% oli täysin eri mieltä saamastaan tiedosta. Väittämään *minulta kysyttiin, haluanko mukaan opiskelijakunnan hallituksen toimintaan ja tutor-toimintaan* 59% vastasi myöntävästi. 27% oli täysin eri mieltä.

18% vastaajista kertoi olevansa opiskelijakunnan hallituksen jäsen tai tutor-opiskelija. Opiskelijoilta, jotka kertoivat kuuluvansa opiskelijakunnan hallitukseen tai olevansa tutor-opiskelija kysyttiin heidän kokemuksiaan mihin he ovat voineet vaikuttaa opiskelijakunnassa. 83% vastasi myöntävästi päässeensä vaikuttamaan koulun toimintaan, 33% koulun hankintoihin esimerkiksi liikuntavälineet ja 67% koulun tapahtumiin. Heitä pyydettiin vielä kertomaan omin sanoin mihin asioihin he ovat päässeet vaikuttamaan opiskelijakunnassa. Opiskelijat listasivat retkien järjestämisen, tapahtumien toiminnan, oman mielipiteen kertomisen ja yksi vastaaja kertoi päässeensä vaikuttamaan kaikkeen mitä on tehnyt. Opiskelijat pääosin kokivat, että heidän toimintaansa opiskelijakunnassa arvostetaan, se on merkityksellistä ja on mukavaa päästä päättämään tekemisistä.

Jatkosuunnitelmat

Opiskelijoita pyydettiin kertomaan omin sanoin heidän kokemuksiaan jatko-suunnitelmien teosta ja ovatko he saaneet oman mielipiteensä kuuluville jatko-suunnitelmista. Opiskelijat vastasivat saaneensa koulusta tukea ja apua muun muassa opiskeluun (kuusi vastausta) ja siihen liittyviin taitoihin, erityistä tukea ja tukea tutustumisessa haluamaansa ammattiin tai työpaikkaan (kolme vastausta). Vastaajat kertoivat päässeensä kertomaan oman mielipiteensä (kaksi vastausta) ja mahdollisuuden päättää itse jatkosuunnitelmista. Yksi vastaaja kertoi saaneensa jotenkin tukea, yksi ei tiennyt ja yksi vastasi ettei ole saanut tukea jatkosuunnitelmiin liittyen. Taulukossa 3 näkyy miten vastaukset jakaantuvat eri vastausvaihtoehtojen välillä.

Taulukko 3. Jatkosuunnitelmiin vaikuttaminen.

Lopuksi opiskelijoita pyydettiin kertomaan halutessaan vielä lisää omin sanoin TUVAn opintoihin liittyen. Opiskelijat kehuivat ryhmän rentoutta, yhteistä toimintaa, retkiä, taukoja ja sitä, että on kavereita ryhmässä. Vastaajat pitivät siitä, että on päässyt tekemään tehtäviä tietokoneella ja saanut tukea kiinnostuksen kohteena olevaan alaan tai ammattiin. Yksi vastaaja suosittelee TUVAn opintoja kaikille, jotka eivät ole varmoja minne haluaisivat opiskelemaan. Toinen vastaaja kertoi näin: *“On ollut hyvät opinnot tähän asti. Tästä on hyvä jatkaa opintoja.”*

5.2 Kyselytutkimuksen tulosten analysointi

Analysoimme Webropol-kyselyn tuloksia Webropolin oman Raportointi -toiminnon avulla. Webropolin oma analysointi ohjelma oli meidän aineistomme

nähdessä riittävä työkalu. Teimme kuvailevaa analyysia ja vertailua eri muuttujien välillä sekä Analytics –toiminnolla tilastollista analysointia.

Vertailtaessa päätoimipaikkojen (Jyväskylä ja Pieksämäki) opiskelijoiden vastauksia pienempien toimipaikkojen (Kotka ja Mikkeli) opiskelijoiden vastauksiin ei eroavaisuuksia ollut juuri havaittavissa. Esimerkiksi kysyttäessä saivatko opiskelijat ennen HOKS-palaveria riittävästi tietoa siitä, mitä asioita palaveriin kuuluu, oli päätoimipaikkojen opiskelijoista täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä 86 prosenttia vastaajista. Pienemmällä toimipaikoilla luku oli 91 prosenttia. Taulukossa 4 näkyy vertailu eri toimipaikkojen vastauksista HOKS-palaveriin liittyen. Samoin ryhmään liittyviin kysymyksiin vastasi myönteisesti päätoimipaikoilla 87 prosenttia vastaajista ja vastaavasti pienemmällä toimipaikoilla 82 prosenttia. Suuria eroavaisuuksia ei löytynyt kyselyn mistään osiosta.

Taulukko 4. Toimipaikkojen vastaukset HOKS-palaveriin liittyen (n=33)

Valitse mielipidettäsi kuvaava vastausvaihtoehto: Sain ennen HOKS-palaveria tietoa siitä, mitä asioita HOKSiin kuuluu	Kotka	Mikkeli	Pieksämäki	Jyväskylä
	%	%	%	%
Täysin samaa mieltä	33,33	40	80	14,29
Jokseenkin samaa mieltä	50	60	13,33	57,14
Jokseenkin eri mieltä	16,67	0	0	28,57
Täysin eri mieltä	0	0	6,67	0
	n=6	n=5	n=15	n=7

Opiskelijatoimintaa vertailtaessa eri toimipaikkojen kesken suurimmat erot löytyivät Kotkan ja Mikkelin väliltä. Kotkassa tietoa opiskelijatoiminnasta koki saaneensa 100 prosenttia vastaajista, kun taas Mikkelissä kysymykseen vastasi samaa mieltä 40 prosenttia. Pieksämäki ja Jyväskylä olivat näiden välillä, suurimman osa opiskelijoista kokiessa saaneensa tietoa. Opiskelijatoiminnassa mukana olevat opiskelijat kokivat päässeensä vaikuttamaan koulun toimintaan ja tapahtumiin toimipaikasta riippumatta.

Ikä vaikutti vastauksiin jonkin verran. Verrattaessa 15- ja 16-vuotiaiden vastauksia 18- ja 19-vuotiaiden vastauksiin oli eroavaisuutta esimerkiksi HOKSiin liittyvissä kysymyksissä. Vanhemmat vastaajat kokivat saaneensa enemmän

tietoa ja pääsevänsä enemmän vaikuttamaan HOKSiin liittyviin asioihin kuin nuoremmat vastaajat. Nuoremmilla vastaajilla korostui myös huoltajan vaikutus HOKSiin. He kokivat, että huoltajat vaikuttivat HOKS-keskusteluun. *“Porukat vaan puhui ja päätti kaiken mun puolesta”* totesi yksi vastaajista. Ryhmään liittyviin kysymyksiin ei iällä ollut vaikutusta. Iästä riippumatta huomattavan suurin osa vastaajista kokee olevansa osa ryhmää ja uskaltaa sanoa ryhmässä oman mielipiteensä.

Hieman eroavaisuuksia vastauksissa oli myös alle kuusi kuukautta Spesian TUVAssa opiskelleilla verrattuna yli kuusi kuukautta opiskelleisiin, etenkin jatkosuunnitelmaan liittyvissä kysymyksissä. Kauemmin opiskelleet kokivat osallisuutensa paremmaksi. He kokivat esimerkiksi päässeensä paremmin vaikuttamaan jatkosuunnitelmaan liittyviin asioihin kuin alle kaksi kuukautta opiskelleet. Yli kuusi kuukautta opiskelleet kokivat myös saaneensa apua jatkosuunnitelman tekemiseen koulusta. *“Semmoista että on tarjottu eri ammattialoja ja vaihtoehtoja mitä teen. Olen saanut tuotua oman mielipiteeni tosi hyvin esille”* kertoo yksi vastaaja. Jatkosuunnitelman tekeminen on ajankohtaista opintojen loppupuolella, joka voi selittää eroavaisuuden vastauksissa.

Kyselytutkimuksen tekstiaineistoa analysoitiin Webropolin omalla Text Mining-toiminnolla. Kuvassa 2 näkyy HOKSiin liittyvään kysymykseen kirjoitetuista vastauksista muodostunut sanapilvi. Sanapilvessä vastauksissa eniten toistuneet sanat näkyvät isommalla. Sanapilvestä voidaan havaita, että opiskelijat kokivat, että *“kyllä minua kuunneltiin”* HOKSissa.

Kuva 2. HOKSiin liittyvän avoimen kysymyksen vastaukset sanapilvessä.

Text Mining- toiminnolla vastauksista voi muodostaa sanakarttoja, joihin muodostuu yhteen liittyviä sanoja vastauksissa usein esiintyvistä sanoista. HOKS-kysymyksen vastauksista muodostuneessa sanakartassa on nähtävissä yhteen liittyvät sanat “minulla puolesta päätti” sekä “haluan tavoitteet jälkeen”. Näistä voi päätellä, että vastaajista osa on kokenut, että hänen puolestaan on päätetty asioita sekä osa vastaajista haluaa tavoitteet TUVA-koulutuksen jälkeiselle ajalle.

Kysyttäessä minkälainen on osallisuutta tukeva opettaja tai ohjaaja, nousi suurimmiksi tekijöiksi auttaminen ja kuunteleminen. Sanakartassa tulee esiin mukailten esimerkiksi lause “auttaa ja kuuntelee kaikkia tarvittaessa” sekä “hoitaa hommansa ja ottaa huomioon nuoria”. Ryhmään liittyvään avoimeen kysymykseen sanakartasta pystyi mukailten muodostamaan lauseet “ryhmä on mukava ja hauska” sekä (pystyn vaikuttamaan) “siihen miten vietän taukoja”. Työelämäjaksoista nousee esiin sanat “haluaisin päästä, tehdä ja kiva”, josta voi päätellä, että työelämäjaksot koetaan kivoina ja että opiskelijat haluavat päästä tekemään erilaisia työtehtäviä työpaikoilla.

5.3 Teemahaastattelun tulokset

Teema-haastattelun runkona olivat HOKS ja opinnot, sosiaaliset suhteet, opiskelijakunta sekä estävät ja edistävät tekijät (liite 4). Haastatteluun osallistui neljä opiskelijaa Kotkan TUVA-ryhmästä. Haastattelu toteutettiin keskustellen ja tarkoituksena oli luoda rento, rauhallinen ja turvallinen tila kertoa omia mielipiteitään ja osallisuuden kokemustaan. Opiskelijat saivat osallistua keskusteluun oman jaksamisen ja keskittymisensä mukaan. Haastattelupuheesta koostettiin tiiviimpi teksti tuloksista haastatteluteemojen mukaan.

HOKS ja opinnot

Opiskelijoilta kysyttiin, saivatko he kertoa omia mielipiteitään opintoihin liittyen HOKS-keskustelussa ja kokivatko he, että saivat kerrottua omat ajatuksensa ilman, että niihin vaikutti opettaja tai huoltaja. Opiskelijat vastasivat yksimielisesti, että heidän mielipiteitään kysyttiin ja he olivat saaneet kerrottua omat ajatuksensa ilman keskeytyksiä. Opiskelijat kokivat, että on tärkeää, että opet-

taja ja huoltajat kuuntelevat ja arvostavat heidän mielipiteitään sekä ottavat toisissaan heidän kertomansa. Opiskelijat kertoivat saaneensa etukäteen jonkin verran kuulla mitä HOKS:issa tapahtuu ja kokivat ettei heidän tarvitse enempää valmistautua HOKS:ia varten.

Opiskelijoilta kysyttiin mihin asioihin he haluaisivat vaikuttaa opinnoissaan. Tärkeimmäksi opiskelijat listasivat sen, että saa vaikuttaa mihin alaan tutustuu työpaikkojen kautta ja mihin opiskelupaikkaan haluaa tulevaisuudessa hakea. Työelämäjaksot oli koettu opiskelijoiden taholta hyödyllisiksi ja niihin oli saanut vaikuttaa. Opiskelijat kertoivat työelämäjaksoissa tärkeintä olevan, kun saa oikeaa kokemusta kyseisestä työstä ja näkee mitä työpaikalla tapahtuu sekä oppii uutta.

Jatkosuunnitelmista opiskelijat kertoivat saaneensa riittävästi tukea ja tietoa opettajilta sekä tunneilla on käytetty aikaa niihin tutustumiseen. Osa oli itsestä internetin kautta tutustunut asioihin. Opiskelijat kokivat hyvänä tietolähteiden monipuolisuuden ja, että voi vaikuttaa siihen, että itsekkin etsii tietoa omassa rauhassa.

Sosiaaliset suhteet

Opiskelijoilta kysyttiin kaverisuhteista koulussa: onko saanut kavereita, ovatko opettajat auttaneet tässä, haluaisivatko he opettajien auttavan enemmän esimerkiksi ryhmäytymisleikkien avulla ja onko heillä riittävästi aikaa koulussa sosiaalisten suhteiden vaalimiseen. Kaikki kertoivat saaneensa edes yhden kaverin ja osa koki kaverien saamisen olevan helppoa oma-aloitteisesti eivätkä mielestään tarvitse siihen opettajien apua ryhmäytymisleikkien kautta. Opiskelijat kertoivat heillä olevan riittävästi aikaa kaverisuhteiden ylläpitoon koulussa sekä mahdollisuus vaikuttaa taukojen toimintaan ja taukotilojen käyttöön sekä mahdollisuuden hyödyntää ulkoilua tauoilla.

“Kaverit auttaa koulunkäynnissä, muuten ois masentavaa ja yksinäistä.”

Opiskelijoilta kysyttiin minkälainen luokkakaveri ja ryhmä tukee omaa osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa. Opiskelijat kuvasivat osallisuutta tukevaa

luokkakaveria auttavaiseksi, ystävälliseksi, mukavaksi, luottamuksen arvoiseksi ja sellaiseksi, joka pitää sanansa. Osallisuutta lisäävää ryhmää he kuvailivat mukavaksi ja pääosin rauhalliseksi, jossa saa rauhassa kertoa oman mielipiteen omalla puheenvuorollaan.

“Työrauha on tärkein, että saa tehtyä hommia!”

Omaa osallisuutta estäväksi luokkakaverin tai ryhmän piirteeksi opiskelijat kertoivat ilkeyden, kiusaamisen, joka voi pilata päivän, ryhmän metelin ja rauhatomuuden, kun ei saa puheenvuoroa tai kun joku puhuu päälle.

Opiskelijakunta

Kaikilta vastaajilta oli kysytty halukkuutta osallistua opiskelijakuntaan sekä annettu mahdollisuus äänestää kenet valitaan. Yksi opiskelijoista on ollut opiskelijakunnassa ja kertoi, että on kokenut päässeensä siellä vaikuttamaan. Opiskelijakunnan toiminnan hän kertoi olevan hyvää ja tuovan ihmisiä yhteen sekä tuottavan keskustelua ja ideoita sekä antavan mahdollisuuden vaikuttaa mitä toimintaa järjestetään tai mitä asioita hankitaan.

Estävät ja edistävät tekijät

Osallisuutta edistävän työntekijän kerrottiin olevan kuunteleva, aidosti läsnäoleva, mukava ja rento. Hän tulee auttamaan, jos tarvitsee apua vaikka koulu-tehtävissä, uskoo mitä opiskelija sanoo ja puuttuu kiusaamistilanteisiin. Osallisuutta edistävän työntekijän kerrottiin myös tietävän opiskelijoiden tarpeet ja sen mitä tukea kukakin tarvitsee.

Opiskelijoilta kysyttiin mitkä asiat auttavat kertomaan oman mielipiteen. Vastaajien mukaan mielipiteen kertoimiseen auttaa se, että opettajalla on aikaa kuunnella ja se, että on rauhallinen tila, jossa voi tarpeen mukaan käydä kahdenkeskistä keskustelua opettajan kanssa. Myös puheenvuoron pyytäminen viittaamalla nousi esiin vastauksissa.

Estäviksi tekijöiksi oman mielipiteen kertomiseen opiskelijat listasivat luokan hälinän ja puhelinten käyttämisestä aiheutuvan ”puhelinmölyn” kun jotkut opiskelijat katsovat puhelimestaan videoita äänet päällä tunneilla, sen ettei aina voi vaikuttaa tekemiseen, tietotekniset haasteet tai taitojen puuttuminen sekä sen, että ryhmässä on monta opiskelijaa, joten aina ei ole aikaa käydä omia asioitaan läpi opettajan kanssa.

Opiskelijoilta kysyttiin onko vielä jotain mihin he haluaisivat enemmän vaikuttaa koulussa tai opinnoissaan. Opiskelijat toivoivat, että heidän mielipiteitään kuunneltaisiin vielä enemmän, opettajat lähtisivät rohkeasti kokeilemaan erilaisia ja uusia asioita esimerkiksi ryhmätöissä ja retkissä.

Opiskelijoilta kysyttiin kokevatko he, että heidän mielipidettään ja osallistumistaan arvostetaan ja kenen toimesta. Vastajat kokivat heidän mielipiteitään ja osallistumistaan arvostettavan lähinnä opettajien taholta. Joskus heistä tuntuu, että luokkakaverit eivät niinkään arvosta. He kertoivat luokkakavereiden arvostamattomuuden näkyvän välinpitämättömyytenä, ollaan esimerkiksi puhelimella äänet päällä tunnilla tai ei kuunnella. Opiskelijat ehdottivat ratkaisuksi kuulokkeiden käyttöä, jos pitää tunnin aikana puhelimestaan jotain kuunnella.

Kouluarvosanaksi Spesian TUVA-opinnoille opiskelijoiden osallisuuden tukemisesta vastajat antoivat (asteikolla neljästä kymmeneen) yhdeksän, yhdeksän ja kahdeksan.

5.4 Teemahaastattelun luokittelu

Teimme teemahaastattelusta muistiinpanot, joista koostimme tuloksissa (luku 5.3) esitellyn tiiviin tekstin. Teemahaastattelusta tehtyjä muistiinpanoja tiivistimme luokittelemalla haastattelun aineistoa eri teemojen alle (taulukko 5). Kirjasimme tähän taulukkoon muistiinpanoistamme nousevia teemoja. Teemat poikkesivat hieman haastattelun teemoista. Teemoittelulla tiivistimme aineistoa ja poimimme siitä ydinasioita, jotka opiskelijoiden mielestä vaikuttavat heidän osallisuuden kokemukseensa.

Vahvimpina teemoina haastatteluista nousi esiin kuunteleminen, vaikuttaminen, auttaminen ja arvostus. Näitä voidaan pitää opiskelijoiden mielestä tärkeinä teemoina osallisuuden tukemisessa.

Taulukko 5. Haastattelutulosten teemoittelu.

Aineisto	Teema
Tärkeimmäksi opiskelijat listasivat sen, että saa vaikuttaa mihin alaan tutustuu työpaikkojen kautta ja mihin opiskelupaikkaan haluaa tulevaisuudessa hakea. Työelämäjaksot oltiin koettu opiskelijoiden taholta hyödyllisiksi ja niihin oli saanut vaikuttaa .	VAIKUTTAMINEN
Opiskelijat kokivat hyvänä tietolähteiden monipuolisuuden ja, että voi vaikuttaa siihen, että itsekin etsii tietoa omassa rauhassa. (Jatkosuunnitelma)	VAIKUTTAMINEN
Opiskelijat kertoivat heillä olevan riittävästi aikaa kavereisuhteiden ylläpitoon koulussa sekä mahdollisuus vaikuttaa taukojen toimintaan ja taukutilojen käyttöön.	VAIKUTTAMINEN
...on ollut opiskelijakunnassa ja kertoi, että on kokenut päässeensä siellä vaikuttamaan . Opiskelijakunnan toiminnan hän kertoi olevan hyvää ja tuovan ihmisiä yhteen sekä tuottavan keskustelua ja ideoita sekä antavan mahdollisuuden vaikuttaa mitä toimintaa järjestetään tai mitä asioita hankitaan.	VAIKUTTAMINEN
Opiskelijat kokivat, että on tärkeää, että opettaja ja huoltajat kuuntelevat ja arvostavat heidän mielipiteitään sekä ottavat tosissaan heidän kertomansa.	KUUNTELEMINEN
Osallisuutta edistävän opettajan kerrottiin olevan kuunteleva ,...	KUUNTELEMINEN
Opiskelijoilta kysyttiin mitkä asiat auttavat kertomaan omaa mielipidettä. He vastasit, että pyytää itse puheenvuoroa esimerkiksi viittaamalla, opettajalla on aikaa kuunnella ...	KUUNTELEMINEN
Opiskelijat toivoivat, että heidän mielipiteitään kuunneltaisiin vielä enemmän, opettajat lähtisivät rohkeasti kokeilemaan erilaisia ja uusia asioita...	KUUNTELEMINEN
He kertoivat luokkakavereiden arvostamattomuuden näkyvän välinpitämättömytenä, ollaan esimerkiksi puhelimella äänet päällä tunnilla tai ei kuunnella .	KUUNTELEMINEN
“Kaverit auttaa koulunkäynnissä, muuten ois masentavaa ja yksinäistä.”	AUTTAMINEN

Opiskelijat kuvasivat osallisuutta tukevaa luokkakaveria auttavaiseksi , ystävälliseksi, mukavaksi, luottamuksen arvoiseksi ja sellaiseksi, joka pitää sanansa.	AUTTAMINEN
Osallisuutta edistävän opettajan kerrottiin olevan kuunteleva, aidosti läsnäoleva, tulee auttamaan jos tarvitsee apua...	AUTTAMINEN
Opiskelijat kokivat, että on tärkeää, että opettaja ja huoltajat kuuntelevat ja arvostavat heidän mielipiteitään sekä ottavat tosissaan heidän kertomansa.	ARVOSTUS
Vastaajat kokivat heidän mielipiteitään ja osallistumistaan arvostettavan lähinnä opettajien taholta. Joskus heistä tuntuu, että luokkakaverit eivät niinkään arvosta .	ARVOSTUS

Vaikuttaminen nousi esiin haastattelun vastauksissa usein, johtuen osittain siitä, että vaikuttamisesta myös kysyttiin monessa haastattelun kohdassa. Haastateltavien mielestä vaikuttaminen oli tärkeää ja he kokivat päässeensä vaikuttamaan moniin asioihin opiskelussaan kiitettävästi. Kuunteleminen ja auttaminen, niin opiskelijoiden kuin työntekijöidenkin, toistuivat haastateltavien kerronnassa ja toimivat tärkeänä osana osallisuuden kokemusta. Arvostus on yksi teemoista, joka nousee esiin haastattelun tuloksista. Opiskelijoista osa osallisuuden tukemista on, että ympärillä olevat aikuiset arvostavat ja ovat aidosti läsnä.

6 TULOSTEN TARKASTELU

Correian, Forlin ja Sion (2022) tutkimuksen erityisen tuen tarpeen opiskelijat eroavat Spesian TUVAn ryhmän opiskelijoista siten, että Spesian oppilaitos on suunnattu vain erityisen tuen tarpeen opiskelijoille. Tästä seuraa ero tutkimusten tuloksissa. Correian, Forlin ja Sion tutkimuksen johtopäätöksissä näkyy opiskelijoiden kokema syrjintä, kiusaaminen ja osallisuuden kokemisen puute. Spesian TUVAn ryhmän opiskelijoilla edellä mainittuja ei ollut havaittavissa vaan he kokivat ryhmäytymistä, osallisuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan opiskelupolkuunsa ja sen sisältöön sekä koulun toimintaan.

HOKS-palaveri

Kyselyn tulosten perusteella opiskelijat kokivat suurimmaksi osaksi tulleet kuulluiksi ja arvostetuiksi HOKS-palavereissa, ja myös haastattelun tulokset vahvistivat tämän. Opiskelijan osallisuuden vahvistamisessa on tärkeää, että opiskelijan oma ääni tulee kuulluksi HOKSissa. Tätä tukee myös Ryökkynen (2023) väitöstutkimus, jonka mukaan opiskelijoiden osallisuutta ja onnistumista opinnoissa vahvistaa se, että opettajat antavat opiskelijoille mahdollisuuden käyttää omaa ääntään ja tukevat opiskelijoiden omia tulkintoja. Ryökkynen mukaan opiskelijalle ymmärrystä ja tukea antava opetushenkilöstö on merkittävä tuki opintojen onnistumisessa. (Ryökkynen 2023, 7.)

Osallisuuden keskuksen (s.a.) laatimien nuorten osallisuuden laatukriteereiden mukaan nuorten kokemus osallisuudesta sisältää vuorovaikutuksen, jossa nuoren kohtaaminen on kuuntelevaa ja ikä- ja kehitystaso huomioon ottavaa. Tiina Karhuvirta (Avoin hallinto s.a.) on jaotellut osallisuuden moninaisuuden neljään näkökulmaan, joista yksi näkökulma on saada tietoa ja kuulua joukkoon. HOKS-palavereissa tulisi siis kiinnittää huomiota sekä tiedon antamiseen, että vuorovaikutukseen. Tutkimuksemme mukaan opiskelijat kokivat suurimmaksi osaksi saaneensa tietoa siitä, mitä asioita HOKS-palaveriin kuuluu. Tiedon saaminen on tärkeää, jotta opiskelijat voivat valmistautua ja miettiä omia toiveitaan HOKSiin liittyen ennen palaveria. Tämä antaa opiskelijalle paremman mahdollisuuden tuoda esiin omia toiveitaan ja vaikuttaa opintoihinsa.

Ryhmä

Osallisuuteen liittyä kuuluminen itselleen merkitykselliseen ryhmään tai yhteisöön. Tulosten perusteella opiskelijat kokivat kuuluvansa ryhmään ja he uskasivat kertoa ryhmässä oman mielipiteensä. Kavereita ja ryhmää, jossa on hyvä työrauha, pidettiin tärkeänä asiana. Hyvä ryhmähenki vaatii niin ryhmän jäseniltä kuin myös ryhmän ohjaajalta erilaisia taitoja. Nikkolan ja Elmgrenin (2017, 134–135) mukaan ryhmään olisi hyvä tuoda keskustelua ryhmän toimimisesta, siitä mikä ryhmäläisten mielestä ryhmässä toimii ja mikä tuntuu vaikealta. Ryhmän ohjaajan tulee keskittyä enemmän ryhmän kuuntelemiseen ja tarkkailuun kuin tarkkoihin etukäteissuunnitelmiin tai valmiiden vastausten antamiseen. Etenkin alkuvaiheessa on tärkeää antaa aikaa ryhmän muodostumi-

selle. Meidän haastattelussamme tuli esiin, että alkuvaiheessa ei pidetty erikseen ryhmäytymisleikkejä tai –harjoituksia eivätkä haastateltavat niitä kaivaneet. Ryhmäytymisharjoituksille on oma paikkansa ja osalle ne toimivat tunnelman rentouttajina, mutta Nikkola ja Elmgren (2017, 135–136) muistuttavat, että kaikille leikillisuus ei toimi, vaan joitakin yhteiset leikit voivat enemmänkin ahdistaa ja vieraannuttaa ryhmästä. Jauholan ja Kortelaisen (2018, 48) mukaan yhteenkuuluvuutta voi edistää opintojen aikana, esimerkiksi erilaisilla yhteisillä tapahtumilla. Heidän tutkimuksensa mukaan niillä opiskelijoilla, joilla on heikompi viihtyvyys ja osallisuuden tunne, on myös enemmän kasautuneita ongelmia opinnoissaan. Hyvän ryhmähengen ja ilmapiirin luomiseen tulisi siis panostaa niin opintojen alussa kuin myös opintojen aikana sekä kuunnella opiskelijoiden esiin tuomia ongelmakohtia ja mahdollisia ratkaisuja niihin. Opiskelijat kertoivat heitä häiritsevän se, jos joku katselee puhelimestaan esimerkiksi videoita äänien kanssa ja opiskelijat tarjosivat tähän ratkaisuksi sitä, että videoita katseleva opiskelija voisi käyttää kuulokkeita.

Opiskelijatoiminta

Opiskelijatoiminta, eli toimiminen esimerkiksi opiskelijakunnan hallituksessa oli tulosten perusteella hyvä keino vaikuttaa koulun toimintaan. Sama tulos tuli esiin Jauholan ja Kortelaisen (2018, 53–54) tutkimuksessa. Toisaalta heidän haastatteluissaan korostui näkemys, jonka mukaan opiskelijoita on vaikea saada kiinnostumaan ja toimintaan osallistuu usein samat aktiivit. Tämä ei varsinaisesti tullut esiin meidän tutkimuksessamme, mutta tärkeää olisi saada opiskelijatoimintaan mukaan opiskelijoita erilaisista lähtökohdista, ettei vaikuttaminen jää pelkästään pienen joukon varaan. Meidän tulostemme perusteella opiskelijatoimintaan osallistuvat ovat päässeet vaikuttamaan muun muassa retkien järjestämiseen ja tapahtumien toimintaan. Osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta lisäävänä tekijänä voidaan pitää erilaisia yhteisiä tapahtumia, joiden ideoimiseen ja järjestämiseen opiskelijat itse osallistuvat aktiivisesti. Opiskelijatoiminnasta tulisi myös tiedottaa kaikkia opiskelijoita ja tarjota mahdollisuutta osallistua siihen.

Opinnot

Tulostemme mukaan huomattavan suuri osa vastaajista oli sitä mieltä, että heiltä kysytään toiveita opetukseen liittyen ja he pääsevät vaikuttamaan oman ryhmänsä toiminnan suunnitteluun. Haastattelussa tuli esiin, että opiskelijat toivoisivat opettajilta vielä lisää rohkeutta lähteä kokeilemaan erilaisia opiskelijoiden toiveista nousevia asioita, esimerkiksi ryhmätöihin ja retkiin liittyen. Spesian TUVA-opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksia opetukseen voidaan pitää hyvänä verrattuna Jauholan ja Kortelaisen (2018, 53) tutkimukseen, jonka mukaan opiskelijoiden suoranaisia opintoihin liittyviä vaikuttamismahdollisuuksia tunnustettiin vähemmän. Heidän tutkimuksensa mukaan osa koulutuksen järjestäjistä huomioi osallisuuden laajemmin koulutuksen sisälössä, esimerkiksi osana yhteiskuntataitojen opintoja. Opiskelijoiden omia toiveita ja ideoita tuleekin herkästi kuunnella ja järjestää myös mahdollisuuksia niitä toteuttaa.

Tutkimuksemme mukaan opiskelijat kokivat päässeensä vaikuttamaan eri ammattialoihin tutustumisiin sekä työelämäjaksoihinsa. Näiden koulun ulkopuolisten toimintojen tärkeys tuli esiin myös Ryökkysen (2023, 8) tutkimuksessa, jonka mukaan koulutuksessa tulisi kiinnittää huomiota opiskelijoiden omakohtaiseen kasvuun ja järjestää kohtaamisia koulun ulkopuolisen maailman kanssa. Haastateltavamme korosti rohkeutta kokeilla asioita, ja tämä rohkeus olisi tärkeää huomioida opiskelijoiden toiveita kuunnellessa. Tutkimukseemme osallistuneet opiskelijat kokivat päässeensä hyvin vaikuttamaan myös omaan jatkosuunnitelmaansa, opiskelijat olivat saaneet tietoa eri mahdollisuuksista ja heidän mielipiteitään oli kuunneltu.

Tulosten luotettavuus

Jauholan ja Kortelaisen (2018, 54) tutkimuksessa tuli esiin, että opiskelijoita on vaikea saada kiinnostumaan ja vaikuttamassa ovat usein samat aktiivit. Heidän kyselynsä perusteella suuri joukko koki, että heidän näkemyksiään ei oteta huomioon. Myös Kallinen ja Pirskanen (2022, 28) ovat havainneet, että nuorisotutkimuksessa äänensä saa kuuluviin todennäköisemmin osallistuva ja hyvin pärjäävä nuori, jonka mielipide ei välttämättä edusta kaikkia nuoria. Me pohdimme tätä samaa meidän tutkimuksessamme. Kyselyyn ja haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista. Mietimme tämän vaikutusta kyselyyn vastaa-

miseen ja haastatteluun osallistumiseen. Kyselyyn saattoi vastata suurimaksi osaksi sellaiset opiskelijat, jotka ovat muutenkin aktiivisia osallistumaan ja vaikuttamaan opintoihinsa liittyviin asioihin. Tutkimustuloksista oli pääteltävissä, että kyselyyn vastasi suurilta osin ne opiskelijat, jotka ovat tyytyväisiä opintoihinsa, koulun toimintaan ja vaikuttamismahdollisuuksiinsa. Nämä mielipiteet olivat tärkeitä kuulla ja tuoda esiin, mutta jäimme pohtimaan sitä, miten olisi voitu saada kuuluviin myös niiden ääni, jotka jättivät nyt tutkimukseen osallistumatta.

Pohdimme valitsemiemme teemojen vaikutusta tutkimukseen. Rajasimme tutkimuksemme koskemaan meidän sekä työn ohjaajan kanssa valitsemiamme teemoja, kuten HOKS, opiskelijatoiminta ja ryhmän vaikutus osallisuuteen. Näiden rajausten ulkopuolelle jäi opiskelijan osallisuuteen liittyviä teemoja, joita emme tässä tutkimuksessa tarkastelleet. Jätimme tutkimuksemme ulkopuolelle esimerkiksi osallisuuden yhteiskunnassa, koska halusimme rajata tutkimuksen koskemaan ennen kaikkea opiskelijan osallisuuden kokemusta opinnoissaan Spesiassa, Tämän teeman mukaan ottaminen olisi voinut tuoda tutkimukseen mukaan erilaisia näkökulmia. Mietimme myös, olisiko opiskelijoilta tullut erilaisia teemoja osallisuuteen liittyen, jos olisimme heti haastattelun alussa kysyneet haastateltavilta, minkälaisia teemoja ja asioita he kokevat kuuluvan osallisuuteen. Nyt niin haastateltavilla kuin myös kyselytutkimuksen vastaajilla oli mahdollisuus tuoda esiin vapaasti ajatuksia osallisuudesta ja osallisuuden kokemuksesta, mutta näissä vastauksissa ei noussut esiin mitään tutkimuksemme ulkopuolista teemaa tai aihetta. Pohdimme, miten meidän valitsemamme teemat rajasivat tutkimusta ja olisiko teemoiksi voinut valita myös jotain muita aiheita.

7 POHDINTAA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tämä tutkimuksen perusteella osallisuuden kokemus oli todella hyvä TUVA-opiskelijoiden parissa, joten kovin suuria kehitysehdotuksen kohteita ei ilmennyt. On otettava huomioon, että tulokseen on osaltaan voineet vaikuttaa tutkimustapa, kysymysten asettelu ja aineiston tulkinta. Tämä tutkimus tehtiin Spesian TUVA-opiskelijoille, mutta tulokset ovat hyödynnettävissä myös Spesian muiden opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseen. Tutkimuksemme tärkeim-

piä osallisuutta vahvistavia tekijöitä ovat kuunteleminen ja arvostus, tukeminen mielipiteen esittämiseen, erilaiset vaikutusmahdollisuudet, auttaminen ja hyvä ryhmähenki. Näitä voidaan toteuttaa opiskeluarjessa opettajien ja ohjaajien tuella.

Kuunteleminen ja arvostus

TUVA-opiskelijoiden osallisuutta vahvistaa opiskelijan kuunteleminen, joka on tärkeää opintojen kaikissa vaiheissa. Kuunteleva ja arvostava vuorovaikutus niin opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä opiskelijan välillä kuin myös ryhmässä, on tärkeä osa opiskelijan osallisuuden kokemusta. Kun opiskelija pystyy avoimesti ja rehellisesti kertomaan omista asioistaan ja huomaa omilla mielipiteillään olevan vaikutusta erilaisiin valintoihin ja päätöksiin hänen opintoihinsa liittyen, vahvistuu hänen osallisuuden kokemuksensa. Ryhmäläisiä tulee tukea ja kannustaa kuuntelemaan ja arvostamaan toistensa mielipiteitä, jotta opiskelija tuntee itsensä arvostetuksi myös ryhmässä.

Tukea mielipiteen esittämiseen

Opiskelijaa tulee tukea oman mielipiteensä esittämisessä antamalla aikaa ja tilaa keskusteluissa opiskelijan omalle äänelle. Rauhallinen ja kiireetön ilmapiiri sekä läsnä oleva ja arvostava vuorovaikutus ovat tärkeitä lähtökohtia opiskelijan oman mielipiteen esittämiseen. Myös kahdenkeskiselle keskustelulle opiskelijan kanssa on hyvä varata aikaa, jotta hän pääsee kertomaan rauhassa ja ajan kanssa oman näkemyksensä ja mielen päällä olevat ajatukset. Tällöin opiskelija kokee arvostusta, merkityksellisyyttä ja osallisuutta.

Opiskelijaa on hyvä kannustaa kertomaan hänen oma mielipiteensä, johon ei vaikuta huoltajien tai opettajien mielipiteet ja korostaa sitä, että opiskelija on itse oman elämänsä asiantuntija. Vuorovaikutus opiskelijan sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön välillä HOKS-palaverin aikana on olennainen osa onnistunutta, opiskelijan osallisuutta vahvistavaa HOKSia. Henkilöstön tulisi huomioida huoltajien läsnäolon vaikutus nuoreen sekä varmistaa, että opiskelijan oma mielipide tulee kuulluksi, vaikka huoltajat olisivat mukana ja esittäisivät omia mielipiteitään. Tätä voidaan tukea myös kysymällä opiskelijalta ennen HOKSia olisiko jotain mitä hän haluaisi HOKS-palaverissa tuoda ilmi, mutta ei

ehkä uskalla tai pysty sanomaan huoltajan läsnäollessa, jolloin opettaja voi auttaa opiskelijaa tuomaan näkemyksensä esiin. Opiskelijaa voi myös pyytää etukäteen valmistautumaan HOKS-palaveriin kirjoittamalla ajatuksiaan ylös, jotta niitä on helpompi ottaa esiin palaverin aikana.

Erilaiset vaikuttamismahdollisuudet

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee järjestää opiskelijoille erilaisia mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan. Vaikuttamismahdollisuudet voivat koskea koulun ja ryhmän toimintaa yleisesti sekä opiskelijan omia henkilökohtaisia valintoja opintoihinsa liittyen. Vaikuttamisessa tärkeässä osassa on tiedon saaminen, opiskelijan tulee saada kattavasti tietoa opintoihinsa liittyvistä valinnoista, jotta opiskelija pystyy tekemään itselleen hyödyllisiä valintoja. Myös erilaisia uusia asioita voi ja kannattaa kokeilla ja vaikka ne eivät toimisikaan, niin ne voivat silti olla opiskelijoille hyviä oppimisen kokemuksia.

Opiskelijakunnan hallituksen toimintaan osallistuminen on hyvä keino vaikuttaa. Opiskelijakunnan hallituksen jäsenet voisivat kannustaa myös muita opiskelijoita vaikuttamaan, esimerkiksi keräämällä säännöllisesti toiveita ja palautteita toisilta opiskelijoilta. Opetushenkilöstön tulee järjestää aikaa opiskelijatoiminnalle, ja arvostaa toimintaa osana opiskelijan kasvua aktiiviseksi vaikuttajaksi omassa elämässään ja yhteisöissään. Opiskelijoiden osallisuus opintoihinsa tulee huomioida laajasti, jotta opinnot vahvistaisivat opiskelijan uskoa omiin vaikuttamismahdollisuuksiinsa ja kannustaisivat opiskelijoita olemaan aktiivisesti osallisia elämänsä kaikilla osa-alueilla, myös opintojen jälkeen.

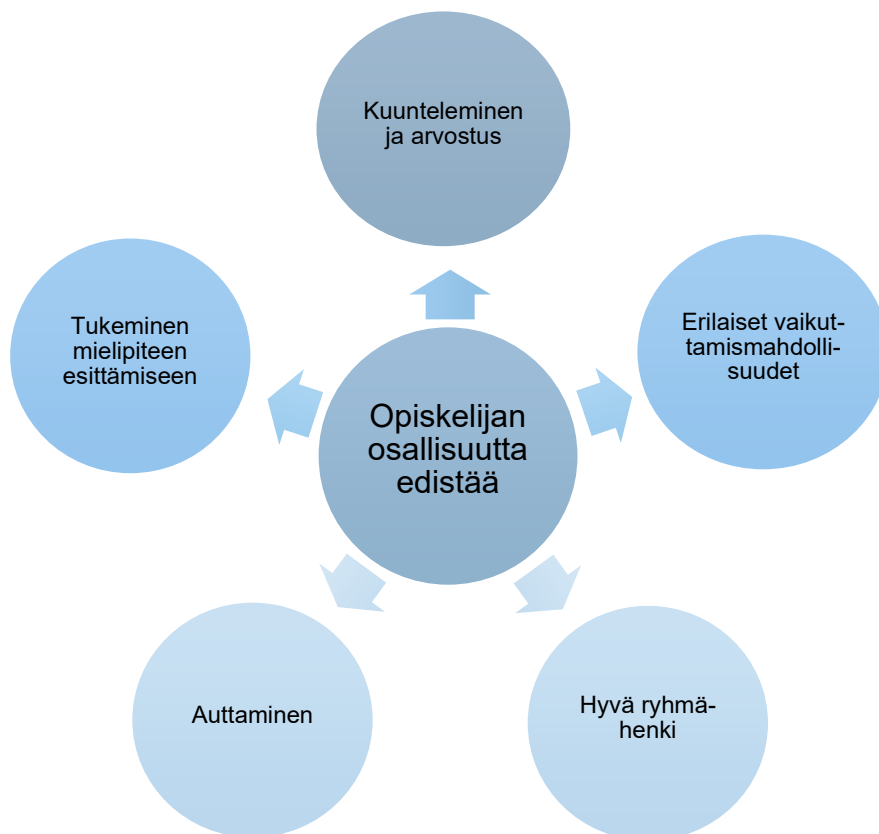
Auttaminen

Tutkimuksemme mukaan opiskelijat kokevat tärkeäksi osallisuutta edistäväksi asiaksi auttamisen. Auttamista toivotaan niin henkilökunnalta, kuin myös muilta ryhmän opiskelijoilta. Auttaminen liittyy myös hyvään ryhmähenkeen, toisten auttaminen lisää ryhmän yhteenkuuluvuutta ja osallisuuden tunnetta.

Hyvä ryhmähenki

Hyvä ryhmähenki on tärkeää yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamisessa. Osallisuuteen liittyy vahvasti kuulumisen itselleen merkitykselliseen yhteisöön. Ryhmässä oleva luottamuksellinen ja rauhallinen ilmapiiri tukee myös opiskelijaa esittämään omia mielipiteitään. Ryhmytymiseen tulee panostaa niin opintojen alkuvaiheessa kuin myös opintojen aikana. Ryhmytyminen tapahtuu erilaisissa ryhmissä erilaisin tavoin, ja opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee miettiä aina ryhmäkohtaisesti sopivia tapoja saada aikaan hyvä ryhmähenki.

Ryhmän hyvää ilmapiiriä ylläpitää myös yhdessä laaditut säännöt, joihin opiskelijat ovat päässeet vaikuttamaan. Säännöt omalta osaltaan tukevat rauhallista oppimisympäristöä. Opettajien ja ohjaajien tulee valvoa, että sääntöjä noudatetaan ja kaikille taataan työrauha sekä mahdollisuus ilmaista itseään ryhmässä.

Kuva 3. Opiskelijan osallisuutta edistävät tekijät.

Spesia voi hyödyntää tekemäämme kyselypohjaa tulevaisuudessa osallisuuden kokemuksen kartoittamiseen opiskelijoilta. Jatkotutkimuksena voisi olla

mielenkiintoista verrata tämän kyselyn tuloksia tulevaisuudessa tehtävään kyselyyn ja arvioida mahdollista osallisuuden kokemuksen muutosta sekä siihen johtaneita syitä.

LÄHTEET

Avoin hallinto s.a. Lasten ja nuorten osallisuuden ulottuvuudet. Saatavissa: <https://avoinhallinto.fi/kokemuksia/osallisuus/lasten-ja-nuorten-kuulemisesta/lasten-ja-nuorten-osallisuuden-ulottuvuudet/> [viitattu 7.3.2023].

Clark, M., Davis, A., Fisher, A., Glynn, T. & Jefferies, J. 2008. Transforming services: changing lives. A guide for action. Working for user involvement in mental health services. paper 3. Centre of excellence in interdisciplinary mental health. Birmingham: University of Birmingham. Saatavissa: <https://silo.tips/download/transforming-services-changing-lives> [viitattu 7.3.2023].

Correia, A. M., Forlin, C. & Sio, E. 2022. Exploring the participation and agency of students with special education needs in a Macau-Chinese secondary school. *Nasen* volume 22, issue 3, 288–296. Verkkolehti. Saatavissa: <https://nasenjournals-onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.xamk.fi/doi/10.1111/1471-3802.12566> [viitattu 5.2.2023].

Hipp, T. & Palsanen, K. (toim.) 2014. Lasten osallistumisen etiikka. Lapset ja nuoret palveluiden kehittäjinä. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Lasten_osallistumisen_etiikka1.pdf [viitattu 8.6.2023].

Jauhola, L. & Kortelainen, J. 2018. Osallisena opinnoissa. Tutkimus oppijoiden osallisuuden vahvistamisesta ammatillisessa koulutuksessa. Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 2018:7. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osallisena-opinnoissa.pdf> [viitattu 26.1.2023].

Kallinen, K. & Pirskanen, H. 2022. Lasten ja nuorten tutkimushaastattelu. Gaudeamus.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 134. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja.

Kiilakoski, T. 2021. Osallisuuden doksat: kriittinen luenta. Teoksessa Paakkunainen, K. & Mykkänen, J. (toim.) Nuorisopolitiikka ja poliittinen nuoriso: objekteista subjekteiksi? Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 31–63.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531.

Lapsen oikeuksien sopimus s.a. Unicef. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/> [viitattu 30.1.2023].

Nikkola, T. & Elmgren, H. 2017. Ryhmän pimeä puoli – miten elää ryhmän arvaamattomuuden kanssa? Teoksessa Hoikkala, T. & Kuivakangas, J. (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 196. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 126–138.

Nuorisolaki 1285/2016.

OKM s.a. Opintojen henkilökohtaistaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/ammattikoulutus/henkilokohtaistaminen> [viitattu 22.3.2023].

Opetushallitus s.a. Mitä on tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA)? WWW-dokumentti. Saatavissa: [Mitä on tutkintokoulutukseen valmentava koulutus \(TUVA\)? | Opetushallitus \(oph.fi\)](https://oph.fi/valmentava-koulutus-tuva) [viitattu 26.3.2023].

Opiskelijakunta ja tutorit s.a. Ammattiopisto Spesia. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.spesia.fi/opiskelu/opiskelijakunta-ja-tutorit/> [viitattu 7.3.2023].

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

Osaamiskeskus Kentauri 2022. Ikätasoinen osallisuusmittari. Päivitetty 16.09.2022. Saatavissa: https://kentauri.fi/julkaisut_ja_tyokaluu/osallisuusmittari/ [viitattu 6.3.2023].

Osallisuuden osaamiskeskus s.a.a Nuorten osallisuuden laatukriteerit. Saatavissa: <https://nuoretjaosallisuus.fi/laatukriteerit-2/> [viitattu 7.3.2023].

Osallisuuden osaamiskeskus s.a.b Nuoret ja osallisuus. Liite 1. Saatavissa: <https://nuoretjaosallisuus.fi/tietoa-osallisuudesta/> [viitattu 17.5.2023].

Ryökkönen, S. 2023. "They did not give up on me." Vocational students' perceptions of the special support in their studying. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 151. Väitöstutkimus. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/7860d159-2c1a-4875-a81a-f338a614b12a/content> [viitattu 12.2.2024].

Spesia s.a. Ammattiopisto Spesia. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.spesia.fi/> [viitattu 15.1.2023].

Särkelä, R. 2011. Osallisuus, vaikuttamismahdollisuudet ja sosiaalinen kestävyys. Teoksessa Pohjola, A. & Särkelä, R. (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 144–167.

THL s.a. Osallisuusindikaattori. Päivitetty 05.02.2024. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/tutkimus/osallisuusindikaattori-mittaa-osallisuuden-kokemusta> [viitattu 6.3.2023].

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korjattu painos. Tampere: Tampere University Press. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 18.5.2023].

Toteutussuunnitelma 2022. Ammattiopisto Spesia Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus-TUVA. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/toteutussuunnitelma/2670664/tutkintoonvalmentava/tiedot> [viitattu 15.1.2023].

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. 2020. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisu C: 22, 2. uudistettu painos. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://learn.xamk.fi/pluginfile.php/1895011/mod_resource/content/1/Tilastollisen_aineiston_k%C3%A4sittelyn_ja_tulkinnan_perusteita_2020.pdf [viitattu 26.3.2023].

Vehkalahti, K. 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsingin yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://learn.xamk.fi/pluginfile.php/1898361/mod_resource/content/1/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vehkalahti.pdf [viitattu 23.3.2023].

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

KUVA- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuva 1. Osallisuuden moninaisuus (Avoin hallinto s.a.).

Kuva 2. HOKSiin liittyvän avoimen kysymyksen vastaukset sanapilvessä.

Kuva 3. Opiskelijan osallisuutta edistävät tekijät.

Taulukko 1. HOKS-palaveriin vaikuttaminen.

Taulukko 2. Ryhmän vaikutus osallisuuteen.

Taulukko 3. Jatkosuunnitelmiin vaikuttaminen.

Taulukko 4. Toimipaikkojen vastaukset HOKS-palaveriin liittyen (n=33).

Taulukko 5. Haastattelutulosten teemoittelu.

Opiskelijoiden ja huoltajien saatekirje

Hei!

Olemme Riitta Härkönen ja Minna Nevalainen. Opiskelemme Hyvinvoinnin edistämistä (YAMK) Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa. Teemme opinnäytetyötämme yhteistyössä Ammattiopisto Spesian kanssa. Opinnäytetyö koskee Kotkan, Pieksämäen, Mikkelin ja Jyväskylän paikkakuntien TUVA-ryhmän opiskelijoita.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa TUVA-opiskelijoiden osallisuuden kokemusta sekä heidän osallisuuttaan estäviä ja edistäviä tekijöitä. Kyselyn tulosten perusteella on tarkoitus tehdä kehittämissuhteita Spesialle TUVA-opiskelijoiden osallisuuden kehittämiseksi. Osana opinnäytetyötä olemme laatineet kyselylomakkeen. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu koulussa. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, mutta toivomme, että mahdollisimman moni pystyisi vastaamaan kyselyyn. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu täysin nimettömästi, eikä käyttämämme Webropol ohjelma kerää henkilötietoja. Osallistuja saa halutessaan keskeyttää vastaamisensa milloin haluaa. Kyselytutkimuksessa syntyneitä aineistoja käsittelee ainoastaan opinnäytetyön tekijät ja aineistot tullaan hävittämään opinnäytetyön julkaisun jälkeen. Opiskelijan osallistuminen tutkimukseen edellyttää opiskelijan ja alaikäisiltä opiskelijoilta huoltajan kirjallista suostumusta.

Kyselyn jälkeen haastattelemme Kotkan toimipisteen TUVA-ryhmän opiskelijoita. Haastattelussa ei kerätä henkilötietoja vaan se tapahtuu nimettömästi. Haastattelussa syntyneitä aineistoja käsittelevät vain opinnäytetyön tekijät ja aineistot tullaan hävittämään opinnäytetyön julkaisun jälkeen. Kyselyn ja haastattelun tulokset tulevat nähtäville opinnäytetyöstämme, jonka on tarkoitus valmistua keväällä 2024. Valmistuttuaan opinnäytetyö löytyy sähköisenä Theseus-tietokannasta.

Vastaamme mielellämme kyselyä tai opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiinne

Riitta oriha024@edu.xamk.fi tai Minna omine002@edu.xamk.fi.

Kiitos opiskelijoille osallistumisesta!

Ystävällisin terveisin,

opiskelijat Riitta Härkönen ja Minna Nevalainen

Opiskelijan suostumus

Suostun osallistumaan Riitta Härkösen ja Minna Nevalaisen opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

_____ / _____ 2023
paikka ja aika

opiskelijan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan suostumus

Annan suostumukseni, että _____
(opiskelijan nimi)

saa halutessaan osallistua Riitta Härkösen ja Minna Nevalaisen tutkimukseen heidän opinnäytetyötään varten.

_____ / _____ 2023
paikka ja aika

huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Opettajien saatekirje

Hei TUVA-ryhmän opettajat,

Olemme Riitta Härkönen ja Minna Nevalainen. Opiskelemme Hyvinvoinnin edistämistä (YAMK) Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa. Teemme opinnäytetyötämme yhteistyössä Ammattiopisto Spesian kanssa. Työpaikko-ohjaajamme Spesialla on koulutuspäällikkö Eila Jäntti Pieksämäen toimipaikalta. Teemme Kotkan, Pieksämäen, Mikkelin ja Jyväskylän paikkakuntien TUVA-ryhmän opiskelijoille kyselyn osallisuudesta. Kyselyn jälkeen haastatellaan Kotkan toimipaikan TUVA-opiskelijoita.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa TUVA-opiskelijoiden osallisuuden kokemusta sekä heidän osallisuuttaan estäviä ja edistäviä tekijöitä. Selvitämme, miten TUVA-opiskelijoiden osallisuus toteutuu HOKSin laadinnassa ja toteuttamisessa, miten opiskelijakuntatoiminnalla voidaan vaikuttaa osallisuuteen, miten opiskelijat pääsevät vaikuttamaan työelämäjaksoihin liittyviin valintoihin, miten osallisuuteen vaikuttaa pienen ja ison toimipaikan erot sekä miten opiskelijan osallisuuden kokemus näyttäytyy jatkosuunnitelmia tehdessä. Meidän teoreettinen viitekehysemme tähän tutkimukseen on tarkastella osallisuutta opiskelijoiden vaikuttamisen kautta. Miten opiskelijat kokevat pääsevänsä vaikuttamaan omaan opiskeluprosessiinsa, ja minkälaisiksi he kokevat omat vaikuttamismahdollisuutensa.

Kyselyyn vastaaminen on nimetöntä. Toivomme, että opiskelijat voivat täyttää kyselyn koulussa, jotta kaikilla on yhtäläinen mahdollisuus vastata kyselyyn ja saada apua esimerkiksi teknisiin asioihin kyselyä täyttäessä. Kysely on pyritty rakentamaan mahdollisimman selkokieliseksi. Kysely sisältää monivalintakysymyksiä sekä jonkin verran avoimia kysymyksiä. Kysely on tarkoitettu toteutettavaksi marras-joulukuussa 2023.

Kyselyn tulosten perusteella teemme kehittämissuhteita Ammattiopisto Spesialle, jotta he voivat kehittää opiskelijoiden osallisuutta tulevaisuudessa eri vaiheissa opintoprosessia. Kyselyn tulokset tulevat nähtäville opinnäytetyöstämme, jonka on tarkoitus valmistua keväällä 2024. Valmistuttuaan opinnäytetyö löytyy sähköisenä Theseus-tietokannasta.

Toivomme, että keskustellette ja avaatte alla olevia käsitteitä (Osallisuuden osaamiskeskus, Nuoret ja osallisuus) opiskelijoiden kanssa ennen kyselyn tekemistä.

Osallisuus on kuulumista, yhteisöllisyyttä ja vaikuttamista. Samalla osallisuus merkitsee mahdollisuutta osallistua päätöksentekoprosesseihin ja vaikuttaa yhteisössä tehtäviin päätöksiin. Osallisuus on muun muassa aktiivisuutta ja

osallistumista, kiinnostusta ympäristöä kohtaan, halua vaikuttaa ja kykyä vaikuttaa. Osallistumalla ja vaikuttamalla ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään ja yhteiskunnassa.

Vaikuttamisella tarkoitetaan mahdollisuutta kertoa oma mielipide niin, että sillä on merkitystä. Nuorten osallisuuden laatuksiteereissa mainitaan vapaaehtoisuus, jolloin osallistuminen oman näkemyksen ilmaisuun on nuorille vapaaehtoisista ja nuorten mielipiteen ilmaisua tuetaan. Laatuksiteereihin sisältyy osallisuuden tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus, joka tarkoittaa sitä, että jokaisella nuorella on oltava mahdollisuus osallistua, riippumatta taustasta tai mielipiteistä. Yksi kriteereistä on merkityksellisyys, jolloin nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja palveluihin, jotka ovat heille merkityksellisiä. Tähän kuuluu myös monipuoliset tavat vaikuttaa.

Lisätietoja osallisuudesta:

Nuoret ja osallisuus, Nuorten osallisuuden laatuksiteerit:
<https://nuoretjaosallisuus.fi/laatuksiteerit-2/>

Video nuorten osallisuudesta:
<https://www.youtube.com/watch?v=ehoc6BdcD1c>

Vastaamme mielellämme kyselyä tai opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiinne

Riitta Härkönen: oriha024@edu.xamk.fi
Minna Nevalainen: omine002@edu.xamk.fi

Ystävällisin terveisin,

opiskelijat Riitta ja Minna
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kyselylomake

Tervetuloa vastaamaan TUVVA-opiskelijoiden osallisuutta käsittelevään kyselyyn. Vastaamalla tähän kyselyyn, tuotat meille tärkeää tietoa omasta osallisuuden kokemuksestasi TUVVA-opinnoissa. Saatua tietoa hyödynnämme opin- näytetyössämme, jonka tavoitteena on kehittää opiskelijoiden osallisuutta Ammattiopisto Spesiassa.

Kysely on täysin luottamuksellinen, eikä vastaajan henkilöllisyys paljastu missään vaiheessa tutkimusta, joten voit rohkeasti kertoa oman rehellisen mielipiteesi. Vastaa kysymyksiin valitsemalla sinun mielipidettäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto. Mikäli vastausvaihtoehdoista mikään ei sovi sinuun, voit jättää kysymykseen vastaamatta. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 20 - 30 minuuttia.

Kyselyn toteuttaa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Hyvinvoinnin edistämisen (YAMK) opiskelijat Minna ja Riitta, jos sinulle tulee kyselyyn liittyen kysyttävää, niin voit ottaa yhteyttä.

Minna Nevalainen
omine002@edu.xamk.fi

Riitta Härkönen
oriha024@edu.xamk.fi

Taustatiedot

Toimipaikka, jossa opiskelet

- Kotka
- Mikkeli
- Jyväskylä
- Pieksämäki

Ikäsi

- 15 vuotta
- 16 vuotta
- 17 vuotta
- 18 vuotta
- Yli 19 vuotta

Kuinka kauan olet opiskellut Spesian TUVAssa?

- Alle 2 kuukautta

- 2 - 6 kuukautta
- Yli 6 kuukautta

HOKS

Valitse mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto: täysin samaa mieltä - jokseenkin samaa mieltä - jokseenkin eri mieltä - täysin eri mieltä

Sain ennen HOKS-palaveria tietoa siitä, mitä asioita HOKSiin kuuluu

Sain vaikuttaa siihen, kenet kutsutaan mukaan HOKS-palaveriin

Sain opintojeni alussa tietoa opiskeluihini liittyvistä valinnoista

Sain vaikuttaa siihen mitä opintoja valitsen

Minun mielipidettäni kysyttiin HOKS-palaverissa seuraavissa asioissa: (voit valita useamman vaihtoehdon)

- Vahvuudet
- Mielenkiinnon kohteet
- Osaaminen
- Tavoitteet TUVA-opinnoille
- Tavoitteet opintojen jälkeen
- Tuen tarve
- Opiskelutavat
- Muu, mikä?

Kerro lisää omia ajatuksiasi HOKSiin liittyen. Esimerkiksi tuliko sinulle HOKS-palaverissa tunne, että sinua kuunnellaan ja sinun mielipiteilläsi on merkitystä?

Opinnot

Valitse mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto: täysin samaa mieltä - jokseenkin samaa mieltä - jokseenkin eri mieltä - täysin eri mieltä

Saan valita itse istumapaikan luokassa

Saan pitää tauon, jos tarvitsen

Minulta kysytään toiveita opetukseen liittyen

Pääsen osallistumaan oman ryhmäni toiminnan suunnitteluun

Saan apua silloin kun sitä tarvitsen

Koulun henkilökunta on kiinnostunut siitä mitä minulle kuuluu

Saan palautetta toiminnastani

Kerro omin sanoin minkälainen on sinun mielestäsi osallisuutta edistävä opettaja tai ohjaaja?

Kerro vielä lisää, esimerkiksi minkälaisiin asioihin olet päässyt vaikuttamaan? Onko opinnoissasi jotain mihin haluaisit vaikuttaa, mutta et ole päässyt vaikuttamaan?

Ryhmä

Valitse mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto: täysin samaa mieltä - jokseenkin samaa mieltä - jokseenkin eri mieltä - täysin eri mieltä

Ryhmässä on hyvä työrauha

Koen olevani osa ryhmää

Koen, että minuun luotetaan

Uskallan ryhmässä sanoa mielipiteeni

Koulun henkilökunta rohkaisee minua sanomaan mielipiteeni ryhmässä

Koulun henkilökunta kohtelee kaikkia tasapuolisesti

Osallistuin ryhmän yhteisten sääntöjen laatimiseen

Kerro lisää ryhmästäsi omin sanoin, esimerkiksi mihin sinulle tärkeisiin asioihin olet päässyt vaikuttamaan ryhmässä?

Työelämäjaksot

Valitse mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto: täysin samaa mieltä - jokseenkin samaa mieltä - jokseenkin eri mieltä - täysin eri mieltä

Olen saanut tietoa opintoihin liittyvistä työelämäjaksoista

Minulta on kysytty, mihin työpaikkaan haluaisin mennä työelämäjaksolle

Sain itse vaikuttaa työelämäjakson pituuteen

Olen ollut TUVA-opintojeni aikana työelämässä, joko työelämäjaksolla tai muulla tavoin tutustumassa työelämään

Pääsin tutustumaan haluamaani työpaikkaan

Kerro lisää työelämäjaksoista. Esimerkiksi miten haluaisit päästä vaikuttamaan työelämäjaksoihin?

Opiskelijakunta-toiminta

Valitse mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto: täysin samaa mieltä - jokseenkin samaa mieltä - jokseenkin eri mieltä - täysin eri mieltä

Sain opintojeni alussa tietoa opiskelijakunnan ja tutoreiden toiminnasta

Minulta kysyttiin, haluanko mukaan opiskelijakunnan hallituksen toimintaan ja tutor-toimintaan

Olen opiskelijakunnan hallituksen jäsen tai tutor-opiskelija

- Kyllä
- Ei

Olen päässyt vaikuttamaan seuraaviin asioihin (voit valita useamman)

- Koulun toiminta
- Koulun hankinnat, esim. liikuntavälineet

- Koulun tapahtumat
- Muu, mikä?

Kerro esimerkkejä siitä, mihin asioihin olet päässyt vaikuttamaan ja mitä olet päässyt tekemään opiskelijatoiminnassa?

Koetko, että tekemääsi työtä opiskelijatoiminnassa arvostetaan? Koetko, että osallistumisellasi opiskelijatoimintaan on merkitystä? Kerro vapaasti omia ajatuksiasi.

Jatkosuunnitelma

Valitse mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto: täysin samaa mieltä - jokseenkin samaa mieltä - jokseenkin eri mieltä - täysin eri mieltä

Olen saanut tietoa vaihtoehtoista opintojen jälkeen
Minulta on kysytty mitä haluaisin tehdä opintojen jälkeen
Olen päässyt tutustumaan minua kiinnostaviin ammattialoihin
Olen osallistunut jatkosuunnitelmani tekemiseen
Olen päässyt vaikuttamaan jatkosuunnitelmaani

Kerro vielä omin sanoin. Esimerkiksi minkälaista tukea olet saanut koulusta oman jatkosi suunnitteluun? Oletko saanut tuotua oman mielipiteesi esiin jatkosuunnitelmaa tehdessä?

Onko vielä jotain mitä haluaisit kertoa osallisuuteen TUVAn opinnoissa liittyen?

Teemahaastattelun runko

HOKS/OPINNOT

Kysyttiinkö HOKSissa mielipidettäsi opintoihin liittyen? Saitko kerrottua omat ajatuksesi, ilman, että niihin vaikutti opettaja tai huoltajat? Millä tavalla haluaisit, että sinun mielipiteesi huomioidaan HOKSissa?

Oliko sinulle ennen ensimmäistä HOKS-palaveria selvää, mitä asioita HOKSissa puhutaan? Oliko sinulla ennen HOKSia aikaa valmistautua ja miettiä, mitä haluat HOKSissa sanoa?

Mihin asioihin haluaisit vaikuttaa opinnoissasi? Esim tutustumiset, toiminta jne..

Kysyttiinkö sinulta, haluatko mennä työelämäjaksolle? Ovatko työelämäjaksot olleet hyödyllisiä sinulle? Miten?

Oletko saanut mielestäsi tarpeeksi tietoa oman jatkosuunnitelmaasi liittyen? Mihin asioihin haluaisit ohjausta ja tukea omaan jatkoosi liittyen? Mitkä asiat ovat olleet hyödyllisiä jatkoasi ajatellen, esimerkiksi koulutusinfot, tutustumiset erilaisiin työpaikkoihin tms.?

SOSIAALISET SUHTEET

Onko sinulla kavereita ryhmässäsi? Ovatko opettaja ja ohjaaja auttaneet tutustumaan muihin ryhmäläisiin? Miten? Onko ollut esim ryhmäytymisleikkejä? Miten haluaisit, että henkilökunta auttaisi tutustumaan muihin? Onko koulupäivän aikana tarpeeksi aikaa olla kavereiden kanssa? Voitko vaikuttaa siihen mitä teette luokkakavereiden kanssa tauolla?

Minkälainen ryhmä tukee osallisuuttasi? Millaisessa ryhmässä voit kertoa oman mielipiteesi ja koet voivasi vaikuttaa asioihin? Minkälainen ryhmä estää sinua kertomasta mielipidettäsi ja vaikuttamasta?

Minkälainen on luokkakaveri, jonka seurassa on helppo kertoa oma mielipide ja osallistua? Minkälainen on luokkakaveri, joka estää sinua kertomasta mielipidettäsi tai vaikuttamasta yhteisiin asioihin?

OPISKELIJAKUNTA

Onko kaikilta ryhmäläisiltä kysytty, haluavatko he osallistua opiskelijakunnan hallituksen toimintaan? Jos olet mukana hallituksen toiminnassa, niin mitä mieltä olet toiminnasta? Oletko päässyt vaikuttamaan asioihin? Mihin asioihin sinun mielestäsi opiskelijakunnassa pitäisi voida vaikuttaa?

ESTÄVÄT/EDISTÄVÄT TEKIJÄT

Minkälainen on mielestäsi osallisuutta edistävä opettaja tai ohjaaja?
Mitkä asiat sinusta auttavat siinä, että pääset kertomaan oman mielipiteesi ja pääset vaikuttamaan asioihin?

Mitkä asiat sinusta estävät sitä, että pääset kertomaan oman mielipiteesi ja pääset vaikuttamaan asioihin?

Onko vielä jotain mihin koulussa tai opiskelussasi haluaisit päästä enemmän vaikuttamaan? Miten se sinusta onnistuisi?

Koetko, että sinun mielipidettäsi ja osallistumistasi arvostetaan? Kuka sitä arvostaa? Tai kuka ei sitä mielestäsi arvosta?

Minkä arvosanan antaisit Spesian TUVA-opinnoille opiskelijoiden osallisuuden tukemisesta? Asteikolla 4-10, jossa nelonen on huonoin arvosana ja kymmenen paras arvosana.